

PISANII SÂNGEORZENE

Învățătoarea IOANA POP
Mulțumesc, doamna învățătoare!

ANUL X
Nr. 5 (105)
MAI 2021

ABSOLVENȚII LICEULUI „SOLOMON HALIȚĂ”

Promoția 1974-1975

XII A	XII B	XII SERAL
1. BONȚOIU PETRU	1. ACU LENUȚA	1. ANDRONESI VIOREL
2. ALEXI ANA	2. BĂLĂCEANU LENUȚA	2. ARMAN OLGA
3. ANCA IOSIF	3. BOCA REGHINA	3. BALINT BELA MIHAI
4. ANDRONESI IOAN	4. BORGOVAN MARIA	4. BLAGA MATEI
5. ANDRONESI SIMION	5. BUIA VIOREL	5. BOIAN VASILE
6. BAZGA IONEL	6. CANDALE ANGHELINA	6. BUIA IOAN
7. BENȚIA MARCEL	7. COCA ZENOVIA	7. CIOCAN TRAIAN
8. BENȚIA MARIANA	8. CRISTEA NUȚA	8. CIURUȘ T. ESTERA
9. BÂRZAN CONSTANTIN	9. CULCA ONISIM	9. CUZENCU I. STELA DORINA
10. BORȘ SIMION	10. DOMIDE AUREL	10. DĂRĂBAN VASILE
11. CIOCIU MARIA	11. HUCIU ANTON	11. DOMIDE ILIE
12. CRĂCIUN EUGEN	12. JARDA FLOAREA	12. GABOR MĂRIUCA
13. DOMIDE FLAVIU	13. MARICA VIOLETA	13. GALBEN A. ELENA
14. DRĂGAN RODICA	14. MIHUȚ DOMNIȚA	14. GHEORGHE M. ANA
15. ERNSZT CAROL	15. MOISIL ȘOFRONIA	15. IONIȚĂ C. ELENA
16. GACIU MARIA	16. MOLDOVAN VIORICA	16. KABOS B. BELA
17. GAGEA MARIA	17. NECHITI MINA	17. KOBLICICA SABINA
18. LORINȚIU ILEANA	18. NECHITI VALENTIN	18. MĂGUREAN I. IERONIM
19. MEZEI VIOLETA	19. NUȚIU VICTORIA	19. MOLDOVAN N. DUMITRU
20. MOLDOVAN MĂDĂLINA	20. PINTEA MARIA	20. MORARIU VASILE
21. MOTOFELIA SÂNZĂIANA	21. POPA EUFROSINA	21. MUREȘAN I. SINEFTA
22. NECHITI IRINA	22. POPĂRȚAC CORNELIA	22. NEAMȚ I. ILIE
23. PINTEA VASILE	23. RACIU GHEORGHE	23. PETER S. GAVRILĂ
24. POP FLOAREA	24. RUS VIOREL	24. PINTEA T. IOAN
25. POPA ELISABETA	25. SAS EVELINA	25. PLEȘCAN S. IOAN
26. PUI VASILE	26. SĂSĂRMAN MARIANA	26. POP D. DUMITRU
27. RAȚIU AUGUSTIN	27. SĂSĂRMAN NICOLAE	27. POP I. IERONIM
28. RAUS DOREL	28. ȘORECĂU VIORICA	28. POPĂRȚAC POMPEI
29. SCRIPETI DORIN		29. SALVAN VALER
30. SÂNGEORZAN VIRGINIA		30. SFRÂNGEU IOAN
31. ȘORECĂU IOAN		31. SIMINIC ILIE
32. VARTOLOMEI MARIA		32. SZASZ FRANCISC
		33. TOMOROGA DORINA
		34. VARVARI EMIL
		35. ZEGREAN NAZARICA

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

Fotografia din colecția artistului Maxim Dumitraș

ANUL X, NR. 5(105), MAI 2021

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>
<https://pisaniiisang.wordpress.com>

COPERTA 1: Învățătoarea IOANA POP

COPERTA 2: Absolvenții promoției 1974-1975 ai liceului sângeorzan

COPERTA 3: Absolvenții promoției 1975-1976 ai liceului sângeorzan

COPERTA 4: Femei năsăudene lângă o troiță (Fotografia provine din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud - Facebook).

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Justin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5

IN MEMORIAM

<i>Învățătoarea Ioana Pop</i>	6
Prof. RAVECA GAVENIUC, <i>În memoria doamnei învățătoare Pop Ioana</i>	7
Prof. MONICA HALASZI, <i>Doamna Ioana</i>	9
ICU CRĂCIUN, <i>Sever Ursa (1932-2021)</i>	10

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

<i>Școala greco-catolică trivială din Sângeorgiu – Anul școlar 1885/1886</i>	12
AUREL I. GHEORGHIU, <i>Biserica de lemn din Sângeorzul Năsăudului</i>	15
Preot IOAN BÂNDEAN, <i>Aspecte din activitatea clerului ortodox din ținuturile Bistriței și Năsăudului pe tărâm național, social și cultural (sec. XVII-XIX)</i>	22

DIN GRANITĂ

<i>Poienari la revoluția din 1848 – Savin Mușina și Toma Ureche</i>	27
CLEMENT IANUL, <i>Căsătoria învățătorilor</i>	29
OFILAT VARVARI, <i>Poienarii în Războiul de întregire a neamului Românesc (1914-1918)</i>	38
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Locuitorii din comuna Poiana Ilvei participanți la Primul Război Mondial</i>	44
<i>Tabloul șoselelor județului Năsăud în anul 1932</i>	60

VARIA

Pr. Dr. MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU, <i>Vasile Alecsandri – poet al românimii noastre</i>	64

IN MEMORIAM

ÎNVĂȚĂTOAREA IOANA POP

S-a născut în localitatea Chiraleș, în ziua de 24.06.1934, ca cel de-al doilea copil al lui Grigore și Ludovica Bretfelean, oameni harnici, respectați și buni creștini. Au fost șase frați și surori cu toții. A urmat cursurile școlii generale în Chiraleș și Bistrița iar în 1953 a absolvit cursul complet al Școlii pedagogice de învățători din Năsăud.

Cu entuziasmul tinereții în suflet și dragostea pentru profesia de dascăl, dragoste care a însoțit-o mereu în viața ei, și-a început cariera la numai 19 ani, fiind repartizată la Școala normală din localitatea Șimleul Silvaniei unde, inițial, a fost profesor suplinitor de Limba și literatura rusă, ulterior ca învățătoare.

Între timp, Dumnezeu i l-a scos în cale pe Ioan Pop din Târgu Lăpuș, județul Maramureș, cel care, începând cu anul

1954, avea să-i fie aproape la bine și la greu într-o căsnicie de 54 de ani, presărată cu multe bucurii, dar și cu prea multe neazuri, căsnicie pe care numai *Moartea* a putut-o desface.

În 1955 a fost mutată în Sângeorz-Băi ca învățătoare la Școala generală, care-i poartă numele sângeorzanului Dr. Artemiu Publiu Alexi, profesie pe care a îndeplinit-o cu multă pasiune și profesionalism până în anul pensionării și, încă mult timp, după aceea ca suplinitoare.

Cu răbdare și blândețe, a învățat tainele scrisului și cititului multe generații de copii care, acum, sunt oameni respectați, unii dintre ei fiind personalități cu care orașul și țara se pot mândri.

Mulți din cei care, astăzi, sunt aici alături de familia îndurerată, pot spune cu lacrimi în ochi:

A fost si doamna mea învățătoare!

ÎN MEMORIA DOAMNEI ÎNVĂȚĂTOARE POP IOANA

Prof. RAVECA GAVENIUC

Vineri, 16 aprilie 2021, a trecut la cele veșnice doamna învățătoare Pop Ioana, dascăl de referință al școlii sângeorzene, după o activitate de câteva decenii de apostolat a comunității.

Vestea aceasta a întristat sufletele tuturor pentru că a fost un dascăl desăvârșit, și-a iubit elevii, insuflându-le dragostea de carte, dragostea de muncă, modelând caractere și formând personalități.

Au curs mesaje de recunoștință, de respect, de aduceri aminte din partea foștilor elevi.

Rodica Elisabeta secară – profesor (doctorand), director la o unitate școlară din Oradea:

„Dumnezeu să o primească în Împărăția Sa! A fost învățătoarea mea cea bună. Un om ales generației de elevi. Un om lumină, care a dăruit liniște, bunătate, dragoste, sfaturi bune și zâmbet în fiecare zi. Ne-a oferit culorile sufletului său, fără să aștepte nimic în schimb.

Un pios omagiu, o voi păstra în camera inimii mele cu dragostea cu care m-a înconjurat”.

Camelia Pop – profesor de Limba franceză, director la o școală din Cluj:

„Mi-o amintesc pe distinsa doamnă Ioana Pop în sute de ipostaze, pentru că a fost primul OM din afara familiei, pe care l-am iubit cu adevărat și l-am respectat. O simt aproape de fiecare dată când deschid o carte nouă. Cu câtă emoție am pășit pentru prima dată în biblioteca dumneaei. Era o lume fără seamăn acolo... Mulțumesc pentru această ușă imensă, deschisă. Ușă spre zbor. O simt lângă mine de fiecare dată când cineva îmi remarcă scrisul caligrafic. N-aș fi scris niciodată atât de frumos dacă nu ar fi avut atâta răbdare la orele de caligrafie.

Drum lin, iubita noastră! Tu ești în fiecare reușită a *copiilor tăi*”!

Monica Halaszi – profesor de Limba și literatura română, Bistrița:

„Doamna mea mi-a deschis apetitul pentru lectură, m-a implicat (pe mine și colegii mei) în prima activitate de voluntariat, m-a dus în prima tabără la Sibiu, doamna mea m-a făcut să-mi aleg această profesie minunată”.

Doamna învățătoare Pop Ioana a fost și un prieten al comunității, ușa casei fiind mereu deschisă pentru părinți, elevi, vecini, prieteni care veneau pentru a-i cere un sfat în rezolvarea unor probleme din viața lor. Îi sfătuia cum știa mai bine, cu drag și dăruire.

Pe străduța (ulița) spre școală „culegea” copiii, indiferent în ce clasă erau, îi lua de mână și devenea prietena lor. Vorba cântecului:

Dăscăliță, dăscăliță,
M-ai chemat de pe uliță
Și ne-ai dat la fiecare
Aur și mărgăritare!

versuri parafrazate și de primarul orașului, Traian Ogăgău, fost elev, în mesajul său.

Comunitatea sângeorzană îi va simți lipsa.

Odihnă veșnică, drum lin spre Lumină, doamnă învățătoare!

Doamna IOANA POP în mijlocul colegilor dascăli din Sângeorz-Băi în perioade diferite

Doamna Ioana

Prof. MONICA HALASZI

Ne întâlneam de fiecare 1 noiembrie. Mă aștepta. Știam acest lucru, tocmai de aceea mă grăbeam să ajung la timp. În toamna lui 2020 întâlnirea nu a mai avut loc și nici nu va mai exista vreodată alta, din păcate.

Îmi amintesc prima zi de școală. Uniforma, ghiozdanul, buchetul de flori. „O să-ți fie învățătoare doamna Ioana”, mi-a spus mama. Iar doamna Ioana a devenit învățătoarea mea nu doar pentru cei patru ani de școală primară, ci pentru totdeauna. De ce? Pentru că s-a risipit ceva din ființa ei în ceea ce sunt acum, altfel nu înțeleg cum, după atâta timp, îmi amintesc încă orele cu domnia sa. A fost o învățătoare cu har și asta s-a văzut în toți elevii care i-au trecut prin mână și nu au fost puțini. Fiindcă după ce s-a pensionat, doamna Ioana a continuat să trăiască pentru școală și, de câte ori am ajuns din varii motive în școala din Sângeorz-Băi o găseam acolo, fie pentru că suplinea pe cineva, fie pentru că i se mai dăduseră câteva ore. Vorbea cu atâta bucurie despre elevi și despre frumusețea meseriei sale, despre satisfacția pe care i-o dădea întâlnirea cu copiii, despre tinerețea pe care ți-o dă contactul cu generațiile tinere!

Sute de oameni îi datorează ceea ce sunt astăzi doamnei învățătoare Ioana Pop, iar eu mă număr printre ei. Dincolo de ceea ce m-ar fi învățat orice învățător, doamna mea mi-a deschis apetitul pentru lectură, m-a implicat (pe mine și pe colegii mei) în prima activitate de voluntariat (îmi amintesc cum treceam cu emoții puntea peste Someș să ajungem la o femeie nevoiașă și să-i oferim sprijin), m-a dus în prima tabără (la Sibiu, țin minte ca și cum ar fi fost ieri) și, nu e puțin lucru, doamna mea m-a făcut să-mi aleg această profesie minunată.

Mulțumesc, doamna învățătoare!

SEVER URSA

(1932-2021)

Profesorul meu și al multora dintre d-voastră își începe astăzi drumul spre eternitate. Mărturisesc că am rămas cu strângere de inimă la aflarea veștii trecerii sale dincolo, mai cu seamă că așa cum îi spuneam odată avea stofă de centenar sănătos și optimist, dat fiind faptul că majoritatea rudelor sale din Poiana Cătunenilor din Ilva Mare se stinseră la peste 90 de ani, câțiva din unchii săi la peste 100, ultima mătușă la venerabila vârstă de 103 ani. Acum, îmi vine foarte greu să vorbesc la trecut despre Domnia Sa;

suferința nu poate fi măsurată. Rememorarea și evocarea prieteniei cu profesorul meu sunt răvășitoare. Pe mulți dintre noi ne-a învățat valoarea respectului, a bunului-simț și omeniei, valori ale existenței umane, care astăzi sunt mult depreciate, le întâlnim din ce în ce mai rar; cine nu-și aduce aminte de una din preferatele sale zicale: „Omenie dai, omenie ai?!” Personalitatea sa copleșitoare, rigurozitatea și dârzenia lui ne-a umplut de stimă și respect. Cine știe cum am fi pornit-o în viață și unde am fi fost, fără luminoasa lui călăuză și spiritul său neatins de osteneală.

Distinsul profesor Sever Ursa a oferit fiecăruia dintre noi o părticică din sufletul său, fără să ceară nimic în schimb, nici măcar un simplu „Mulțumesc”. Ajuns la anii senectuții, mulțumirea Domniei Sale a fost când s-a regăsit în câte unul din foștii săi ucenici, când i-a văzut realizați, cu familii și cu urmași. Mulți îi datorăm chiar schimbarea firului vieții, fiindcă a știut să ghicească și să prețuiască sămânța bună din care să rodească un soi bun. Firește, pentru cei fără dragoste de muncă n-a avut cuvinte blânde, căci nu întâmplător l-a chemat SEVER. Uneori, chiar îmi spunea cu elocința sa proverbială: „Să știi că și eu am învățat multe de la elevii mei” sau „Răutatea nu este veșnică, se va veșteji și ea”, sau „Nu arunca pietre în câinii care latră, tu vezi-ți, cu răbdare, de drumul tău până la capăt”, după care recita, cu respect, din Coșbuc și Goga cu o plăcere neasemuită. Chiar dacă tabla de valori în care a crezut a început să se zguduie, domnul Profesor a rămas un optimist incorrigibil. Celor mai mulți ne-a insuflat dragostea pentru carte, cultul pentru romancierul Liviu Rebreanu și să recunoaștem că gramatica făcută cu Domnia Sa ne-a intrat tuturora în sânge, iar exigența sa ne-a făcut bine multora dintre noi, așteptându-l cu o liniște suverană în clasă; în plus, la el am găsit întotdeauna un sfat folositor ori un îndemn binevoitor, sau – cum se zice – o mână prietenoasă pe umeri. Cândva l-am întrebat ce așteaptă de la zecile de generații care i-au trecut prin suflet și știți ce mi-a răspuns? „Atâta aștept: Bună ziua, domnule profesor!”

Doamnelor și domnilor,

Când pleacă cineva apropiat sufletului tău, îți dai seama că au rămas atâtea lucruri nespuse. Nu ascund durerea și profundul regret ce mă încearcă acum. Câte puțin, cu toții ne vom duce către un liman de tihnă și împăcare, dar domnul profesor Sever Ursa trebuie să rămână în conștiința posterității ca unul dintre intelectualii de înaltă clasă ai Țării Năsăudului, ai județului nostru, cărora li s-a dăruit cu trup și suflet, căci nu întâmplător trei localități i-au acordat titlul de Cetățean de Onoare; e vorba de Maieru, Ilva Mare și Năsăud. Vocația sa de profesor cu muncă de apostolat, director, animator cultural și ctitor a două muzee de renume, cel din Prislop și Maieru, transformându-le în adevărate instituții,

SEVER URSA (1932-2021)

scriitor și fondator de revistă (*Cuibul visurilor* împlinește anul acesta 25 de ani), președinte de onoare al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, președinte al cercului ASTRA din Maieru, - ASTRA potrivit-se aspirațiilor sale și menirii de îndeplinit - toate acestea ne spun că era mereu urmărit de grija desăvârșirii. Dar dincolo de preocupările dedicate culturii - pentru scriitorul Liviu Rebreanu avea un adevărat cult, dedicându-i câteva cărți, cult pe care ni l-a transmis și nouă - și ridicării acestui neam, domnul Sever Ursa, om al echilibrului și al măsurii, a fost și va rămâne un familist model. „Toiagul” și norocul vieții sale i-a fost devotata sa soție, doamna Doina, care, cu sufletul ei nobil și distins l-a sprijinit permanent cu multă dragoste, cu vrednicie, demnitate și multă discreție în toate proiectele sale. Cei foi fii, Liviu și Ovidiu, alături de soțiile lor și-au creat prin muncă asiduă un prestigiu bine apreciat de colegii lor de muncă. Și iată, la fel fac și nepoții și nepoatele Profesorului, cel care ne-a făcut viața mai frumoasă, ne-a învățat cum să trăim, dar și cum să murim. Prin cuvântul său limpede, - avea un talent oratoric cumpănit, fără să cadă vreodată în vulgaritate sau banalitate – prin fapte și operă nepieritoare, el rămâne o flacără care a luminat neamul românesc de pe aceste meleaguri în vremuri mai mult sau mai puțin potrivite. Discursurile sale, alimentate de o artă a persuasiunii rară, aveau miez și morală.

Ușa familiei sale era mereu deschisă tuturor celor care apelau la ei. În casa lor primitoare găseai întotdeauna ospitalitate, avea raporturi bune cu toată lumea, dar să nu credeți că nu a sorbit și el din cupa amărăciunilor și nu au fost unii oameni care i-au întinat sufletul. Acestea sunt lucruri inerente și se întâmplă și se vor întâmpla în viața oricui. Pentru el, familia, școlarii, scrisul și cititul i-au fost leacurile zilnice. Era mândru de nepoatele și nepoții săi. Trăind în sânge cărturăresc, ca profesor, nobilă profesie!, a ars mereu pentru ucenicii săi, aidoma unei lumini în bezna acestei lumi ingrâte, luminând inimi și suflete prin faptă și cuvânt ziditor. Profesorul a avut încredere în educație, în elevi, în iscusința minții oamenilor simpli, în bunul lor simț, și-a îndeplinit misiunea avută pe acest pământ: aceea de a forma oameni prin multele generații de elevi pe care i-a educat și instruit așa cum numai domnia sa a știut s-o facă. Profesorul experimentat, Sever Ursa, cel care a cunoscut refugiul din anii 1940-1944, reprezintă prototipul de intelectual ardelean pătruns de rolul pe care îl are, înțelegând că renașterea națională nu se poate face decât prin cultură și educație. Niciodată n-a luat în glumă țara și acest neam.

Este de datoria noastră să-i cultivăm memoria de câte ori vom avea ocazia. Niciodată să nu ni se pară povara recunoștinței grea și apăsătoare față de dascălii noștri. Să le păstrăm amintirea vie, plină de grație, fiindcă multe din achizițiile spirituale și învățămintele dobândite le datorăm lor. Să promitem cu toții că măcar noi, cei prezenți, nu-i vom răni sufletul cu uitarea noastră și îl vom păstra mereu în inimile și sufletele noastre. Echipa revistei *Cuibul visurilor* (Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Viorel-Daniel Partene, Mircea Prahase, Liviu Ursa și subsemnatul) deplânge trecerea directorului nostru fondator la cele veșnice, o parte din roadele muncii sale fiind prezentate în cei 25 de ani în care am fost împreună la bine și la greu.

Bunul Dumnezeu să-l așeze în rândul celor dreți și buni, iar celor rămași multă mângâiere. Odihnă veșnică și meritată cu prisosință, DOMNULE PROFESOR!

Icu Crăciun

(Necrolog rostit la înmormântarea ilustrului Profesor)

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

ȘCOALA GRECO-CATOLICĂ TRIVIALĂ DIN SÂNGEORGIU - 1885/1886 -

a) Statul personal al corpului învățătoresc

1. **Mihai Domide**, învățător și director. În acest timp a propus, în afară de Religie, toate obiectele de învățământ în clasa a III-a. Numărul orelor la săptămână: 26¹.

2. **Ieremia Șorobetea**, învățător. În acest timp a propus, în afară de religie, toate obiectele prescise în clasa a II-a. Numărul orelor la săptămână: 24².

3. **Silviu Sohorca**, catehet greco-catolic. provizoriu la școala trivială în 24 septembrie 1881. În acest timp a propus religia în clasele a II-a și a III-a. Numărul orelor la săptămână: 4³.

b) Informații despre școlari la sfârșitul anul școlar 1885/1886

Clasa a II-a⁴

Nr. crt.	Numele și prenumele	Confesiunea	Observații
1	Alexandru Berci	greco-catolică	-
2	Alexandru Rebreanu	greco-catolică	-
3	Alexa Râmbulea	greco-catolică	-
4	Grigore Luci	greco-catolică	-
5	Ilie Buia	greco-catolică	-
6	Ion Marica	greco-ortodoxă	-
7	Ioan Miron	greco-catolică	-
8	Ioan Niculai	greco-catolică	-
9	Maxim Buia	greco-catolică	-
10	Moisa Oanea	greco-catolică	-
11	Pantilimon Capra	greco-catolică	-
12	Pantilimon Mihăilă	greco-catolică	-
13	Pantilimon Pop	greco-catolică	-
14	Roman Arman	greco-catolică	-
15	Todor Costan	greco-catolică	-
16	Toma Sfrengeu	greco-catolică	-
17	Vasile Lupșor	greco-catolică	-

¹ Raportul al XVII-lea despre Gimnasiulu Superiore Greco-Catolicu Romanescu din Naseudu pro anul școlastecu 188565, Gherla, 188, p. 126.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem, pp. 127-128.

ȘCOALA GRECO-CATOLICĂ TRIVIALĂ DIN SÂNGEORGIU - 1885/1886 -

18	Vasile Pop	greco-catolică	-
19	Vasile Șpaimoc	greco-catolică	-
20	Ana L. Flore	greco-catolică	-
21	Ana T. Jarda	greco-catolică	-
22	Ana M. Jarda	greco-catolică	-
23	Ana N. Flore	greco-catolică	-
24	Ioana Tahăș	greco-catolică	-
25	Maria Anton	greco-catolică	-
26	Mărina Flore	greco-catolică	-
27	Maria Jarda	greco-catolică	-
28	Maria Morariu	greco-catolică	-
29	Maria Leuca	greco-catolică	-
30	Saveta Gagea	greco-catolică	-
31	Saveta Haliță	greco-catolică	-

Clasa a III-a¹

Nr. crt.	Numele și prenumele	Confesiunea
1	Alexandru Alexi	greco-catolică
2	Alexandru George	greco-catolică
3	Alexandru Neamțiu	greco-catolică
4	Alexandru Rebreanu	greco-catolică
5	Alexandru Rusu	greco-catolică
6	Alexandru Strugariu	greco-catolică
7	Anton Luci	greco-catolică
8	Dănilă Buia	greco-catolică
9	Donisă Varvari	greco-catolică
10	Grigore Șorecău	greco-catolică
11	Ioan Gabor	greco-catolică
12	Ioan Marica	greco-catolică
13	Ioan Pop	greco-catolică
14	Ioan Larionesi	greco-ortodox
15	Ilie Tahăș	greco-catolică
16	Iovu Cârțu	greco-catolică
17	Leon Buga	greco-catolică
18	Maxim Bulța	greco-catolică
19	Maxim Flore	greco-catolică
20	Maxim Niculai s.	greco-catolică
21	Maxim Niculai j.	greco-catolică
22	Pavel Șorobetea	greco-catolică
23	Silivan Pop	greco-catolică
24	Simion Șirlincan	greco-catolică
25	Toma Gagea	greco-catolică

¹ *Ibidem*, p. 129.

ȘCOALA GRECO-CATOLICĂ TRIVIALĂ DIN SÂNGEORGIU - 1885/1886 -

26	Cătălina Mihăilă	greco-catolică
27	Ioana Flore	greco-catolică
28	Mădălina Ruști	greco-catolică
29	Maria Lupșor	greco-catolică
30	Maria Haliță	greco-catolică
31	Mărina Onea	greco-catolică
32	Raveca Șorecău	greco-catolică
33	Saveta Șot	greco-catolică
34	Senia Miron	greco-ortodox

Situația numerică
după numărul, naționalitatea, confesiunea și progresul școlarilor¹

Clasa	Numărul școlarilor			Naționalitatea				Confesiunea			Progresul		
	Înmatriculați	Dezertați	Morți	Română	Maghiară	Germană	Izraelită	Greco-catolică	Greco-ortodoxă	Romano-catolică	Promovați	Pot relua examenul	Au să repete clasa
II	33	2	-	31	-	-	-	30	1	-	20	-	11
III	34	1	-	34	-	-	-	34	-	-	25	-	8
Suma	67	3	-	65	-	-	-	64	1	-	45	-	18

Situația numerică
privind comunele de unde provin școlarii²

Comuna	Clasa		Suma
	II	III	
Sângeorgiu	30	34	64
Coșna	1	-	1
Suma	31	34	65

¹ *Ibidem*, p. 130.

² *Ibidem*.

BISERICA DIN LEMN DIN SÂNGEORZUL NĂSĂUDULUI

AUREL I. GHEORGHIU¹

*Și a căzut ploaie și-au venit râurile și
au suflat vânturile și au lovit în casa
aceea de piatră și n-a căzut, că era întemeiată pe
piatră (Matei 7, 8, 27).*

I. Cadrul geografic

La 15 km. de Rodna², după defileul *Strâmtorilor* și dincolo de *Podul Prisăcilor*, denumit și *Podul Roșu*, călătorul pătrunde în largă capcană a Someșului Mare, unde se revarsă, ocolind înălțimile roditoare, alte patru văi mai înguste. Aici, la încălcitura acestor conuri de dejecție îngrămădite cu bolovanii rostogoliți din piscuri, se răsfră pitorescul orașel al Sângeorzului. Rezemat la este pe *Pleșa* și *Coasta Morii*, la sud pe *Cociorva*, la vest pe *Muncelul* și la nord pe *Glimeile*, *Podurile* și *Tartaria*, toate înălțimile muntoase, casele lui rîd în soare când vremea e bună și mocnesc în cețuri, când se pornesc ploile de toamnă.

Din preajmă-i, codrii au dispărut demult în beția hapsână a despăduririlor de odinioară, tocați și mistuiți de ferăstraiele ce huiiau la Ilva mică; iar pe pantele spintecate uneori, când apele vin mari din viiturile șuvoaielor, se înalță peste zarea largă, încercuind munții, volanele noilor plantații forestiere ce urcă spre seninul înălțimilor până la peste 700 m., pestelcile ogoarelor și se revarsă barizele înflorate ale fânețelor. Printre ele, lucesc în cea mai limpede lumină, cățarate ici și colo până în pragul heurilor, casele celor, care din lipsă de pământ în vale, au cucerit întinderea costişelor goale.

II. Tălmăcirea numelui și vremea de demult

Dacă tot Sângeorz i se spunea de când s-au clădit cele dintâi case, nu e de crezut. Obiceiul de a boteza satele (și alte locuri) cu nume de sfinți este foarte răspândit la catolici³ și aproape inexistent la ortodocși⁴. De aceea, chiar dincolo de Carpați, se poate constata deosebiri de la un ținut la altul, după cum locuitorii aparțin sau au aparținut bisericii catolice (în sens larg și celei unite) sau bisericii ortodoxe. Se pare că, proporțional cu întinderea teritoriului, cele mai multe se găsesc în secuime⁵. Nicolae Iorga se întemeiază pe acest fapt, pentru a afirma că secuii nu s-au putut așeza acolo unde îi

¹ *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, Anul XI, 1966, nr. 1-3, pp. 160-169.

² Rodna – „tema toponimică este ruda care, după H. Tiktin (Rumanisch-deutsches Wörterbuch, București 1895-1925) însemnează prăjină (în ținuturile de peste munți), dar a avut o vreme și sensul de mină (poate numai auriferă?, cum arată rudar=țigan aurar. Despre Rodna, Kisch I (Gustav Kisch, Siebenburgen um Lichte der Sprache, Hermannstadt 1929), p. 81, ne spune că în documentele din jurul anului 1300 apare sub forma de Rodna. Prefacerea în *o* a lui *u* s-a produs în limba maghiară după N. Drăgan (Toponimie și istorie – Cluj, 1928), p. 99 și următoarele, care cercetează de aproape acest nume, împreună cu Rogna (raionul Dej), Rocna și Rona (raioanele Sighet și Zalău). Din faptele invocate acolo trebuie reținute următoarele: Rodna (2. Lipova) este maghiar, Rodna este ieșit din slav. Pronunțarea dialectală a lui Rodna este Rogna (și Rocna), așa că Rodna și Rocna ar putea fi interpretate, dacă s-ar dovedi că în regiunea respectivă sunt ori au fost mine” (Iorgu Iordan – Toponimia românească, Editura Academiei RPR, 1963, p. 99). Se știe însă, că în regiunea Rodnei minele se exploatează încă din cele mai vechi timpuri.

³ Sângeorge (raionul Deta), Sângeorgiul de Câmpie (r. Luduș), Sângeorgiul de Meseș (r. Zalău), Sângeorgiul de Mureș (r. Tg. Mureș), Sângeorgiul de Pădure (r. Tg. Mureș), Sângeorgiul Român, Sângeorgiul Săsesc, Sângeorgiul Nou (r. Bistrița).

⁴ Conform, de pildă *Zeitschrift für (orts) Namenforschung*, VIII, p. 3 și urm., *Volkstum und Kultur der Romanen* VI, p. 145.

⁵ Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 243.

AUREL I. GHEORGHIU

găsim astăzi, decât după anul 1200¹. Acest din urmă argument ne conduce și la stabilirea vârstei Sângeorzului.

Preschimbat de câțiva ani în haina curată de oraș, el exista mai înainte de a fi năvălit tătarii prin culoarele Rodnei, pe aceeași cale care și astăzi leagă țara de dincolo de Ineu și pietrosul cu câmpiile răsăritene ale Transilvaniei.

Pe acest drum al cetăților Rodnei² și Anieșului, întemeiate de strămoșii daci și frământat de copitele năvălitorilor, se transportau în vechime minereurile scoase din măruntaiele munților în desagi de piele încărcate pe cai sau pe cărucioare cu două roate neferecate.

O reconstituire istorică a Sângeorzului este aproape imposibilă deoarece, până la întâiul descălecat, toate faptele străbunilor se sprijină pe legende. Ureche, vornicul, scrie că patruzeci și cinci de ani de domniile cele dintâi, nici o scrisoare nu se află de lucrurile lor, ce se vor fi lucrat și nici străbunii încă n-au știut nimica de dânșii până la Alexandru cel Mare și Bun³. De la Prislop, de unde Bistrița Aurie începe să lăcrimeze și se zbate între stânci și până sus în Valea Izei, circulă o singură legendă privind întemeierea așezărilor satești, în atâtea variante câte văi se deschid din coapsele munților. Toate însă au ca temă și izvor de inspirație cunoscuta baladă vânătoarească a zimbrului lui Dragoș.

Despre unul din aceste locuri, în rariștea celor dintâi visuri de cucerire, unde vânturile își potolesc iureșul și poienile sunt mai îmbelșugate, legenda povestește că au descălecat pe vremuri reamintitoare cetății vânători ai unui voinic oarecare, Dan, fermecați de taina pajiștilor, de priveliștea munților care încercuiesc cu cetatea lor naturală spațiul unde se rostogolesc în Someș la poalele codrului lui Pleșa, pâraiele ce vin clocotind pe cele patru văi. Cu vremea, descălecătorii s-au topit, însă numele voinicului, care le-a fost căpetenie, s-a păstrat până în ziua de astăzi în limpezișul denumit de atunci Valea lui Dan.

Și totuși, cine poate cunoaște vremea întemeierii orașului, când însemnările lipsesc, când peste vechile țintirime a trecut plugul și când chiar legendele nu spun prea mare lucru. Ori, după toate știrile, la 1241 când s-a întâmplat năvălirea tătarilor, în Rodna exista, încă înainte de începutul secolului XIII, falnica abație⁴ a călugărilor benedictini⁵, de un gotic înflorit cu arcuri ogivale care se frâng la vârfuri și ale cărei ruine, în urma incendiului ei de mongoli, impresionează și astăzi⁶. În vremea aceea, Rodna era considerată „opidum” și fiind cetate „îi aparțineau zeci de sate, între care și Sângeorzul, socotite mai târziu proprietăți ereditare a coroanei moldovene”⁷.

Cele dintâi case ale sângeorzenilor s-au clădit în balsamul poienilor și pe coasta de răsărit a luncii Someșului Mare, sub înălțimile înșorite, pentru ca ulterior să pătrundă cu încetul și înăuntrul celorlalte văi. Ei posedau ca arme, pe lângă uneltele gospodărești: coasele, furcile, topoarele și anumite puști scurte cu cremene pe care le numeau *știurțuri*.

În zilele de praznic sau pentru serviciile spirituale, erau cercetați, din când în când, de unii călugări rătăcitori cu credință în bunătatea lumii – „bieți preoți cu suman și opinci” – veniți poate din

¹ Nicolae Iorga, *Buletinul Institutului European*, Sudor X, p. 20.

² Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Române și a vieții religioase a românilor*, vol. I, Vălenii de Munte, 1908, p. 50.

³ Mihail Kogălniceanu, *Letopisețul Țării Moldovei*, vol. I, pp. 4-5, p. 9 și p. 10.

⁴ „Dominicanii își pierdură încrederea în izbânda unei lupte de convertire și numai într-un târziu, pe la 1279, locul lor era luat de alți călugări propagandiști, de franciscani sau minoriți care, însă, își îndreptară luarea aminte asupra părților unde, mai târziu, s-a întemeiat principatul Moldovei”, Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 17.

⁵ Despre infiltrarea catolicismului în provinciile românești este edificator pasajul lui Nicolae Iorga din *Istoria Bisericii Române și a vieții religioase a românilor*, vol. I, p. 5:

- Necunoscuții pseudo-episcopi, vlădici de schituri cu obârșie necanonică de după anul 1000, nu erau în stare să apere ortodoxia răsăriteană, împrumutată de peste Dunăre, împotriva încălcărilor, tot mai îndrăznețe ale catolicismului apusean, care capătă încă de la sfârșitul veacului XIII, deci atunci când nu se simțea noua înrăurire religioasă a statului bulgăresc înviat, apărători și propagatori prin armă, căpitan de cruciadă prin țările schismaticilor, în regii unguri care veniră la tron după ridicarea Ungariei din suferințele năvălirilor tătărești.

⁶ În secolul XIX, naosul și altarul au fost restaurate și folosesc în prezent cu biserica ortodoxă.

⁷ Ștefan Meteș, *Istoria bisericii și vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, vol. I, Sibiu, 1935, p. 69.

BISERICA DIN LEMN DIN SÂNGEORZUL NĂSĂUDULUI

îndepărtate schituri din lemn ascunse prin locuri ferite „unde-i căuta evlavia oamenilor”. Mai târziu, o parte dintre aceștia s-au stabilit prin sate rostind rugăciunile în limba slavonă, după datini religioase străvechi, în case anume orânduite în acest scop.

Pentru rânduiala și treburile obștești, satul era sub ascultarea și cârmuirea starostelui și juraților, iar în pendularea migratoare a păstoritului, o parte din localnici urcau primăvara, de Sfântul Gheorghe, cu turmele în amfiteatrul culmilor unde sălășluiesc zeii luminii, pentru ca să revină la locuințele lor toamna, de Sfântul Dumitru. Alții se îndeletniceau cu plutăritul în epocile anotimpurilor când apele Someșului Mare gâlgăiau peste malurile rupte de vâltori. În aceste vremuri străvechi, pe Nedeea Poienilor mărginașe și Nedeea Țăranului, se țineau iarmaroace periodice. Începând cu luna mai, durau câte o săptămână, în timp ce circulația satelor de prin împrejurimi se făcea pe plaiuri înseninate la înălțimea brazilor uriași.

Dar nu a trecut mult timp și s-au arătat vremurile potrivnice – „timpurile de foc și ruinare” – cum spune cronicarul. Și, cum fășnesc câteodată apele din stâncă, așa au năvălit într-o bună zi, hămesite, triburile tătarești. La o asemenea veste, munții au început să clocotească de strigătele populației deznădăjduite:

- *Vin tătarii!* și glasul disperat al buciurilor a prins să răscolească genunile. Nenorocirea s-a întâmplat în chiar ziua întâia de Paști, când poporul se afla, după tradiție, la biserică unde s-a desfășurat o groaznică tragedie. Locuitorii, care se găseau în rugăciune, având în fruntea lor pe preoții Domide, Marcu și Anastase, au opus o rezistență îndârjită. Dar în cumpăna cea mare, până la urmă, copleșiți de păgâni, biserica a fost incendiată și mulțimea credincioșilor căsăpită. Câți din ei s-au salvat sau rămăseseră acasă, s-au refugiat, fie prin poienele întunecate ale codrului, îndeosebi pe vâlcelele Butucelii și pe Valea lui Dan, fie spre apus, în Cormăița, sau în sus, pe valea denumită de atunci Valea Tătarilor. Aici au retezat arborii în grabă, pe trei sferturi, pe care i-au doborât peste barbarii ce le dibuiseră ascunzătorile, iar tătarii, uciși în iureșul răzbunării, au fost îngropați pe malul stâng al acestei vâlcele unde mușuroaiele mormintelor lor se cunoșteau până mai deunăzi¹.

Aceasta a fost una din cele mai grele încercări pe care a trăit-o Sângeorzul. Cât despre celelalte necazuri, nimeni nu le-a însemnat și astfel s-a pierdut amintirea lor. și, cu toate că, „fiind în calea răutăților și călcând-o oștile, făcându-se de multe ori războaie pe aceste locuri, precum asemenea arată...”² – cum scrie în letopiseșul moldovenesc – totuși, râvna locuitorilor lui a contribuit ca satul să progreseze mereu. Iată câteva date din secolele XVIII și XIX care ne arată creșterea populației:

- în 1733, existau 186 familii deservite de 4 preoți;
- în 1761, existau 352 familii deservite de 6 preoți;
- în 1835, existau 2.032 suflete deservite de 2 preoți;
- în 1867, existau 2.488 suflete cu două biserici, dintre care una din piatră și una din lemn, deservite de un singur preot;
- în 1931, existau 3 biserici;
- În 1959, existau 3 biserici ortodoxe, deservite de 2 preoți.

III. Biserica de lemn *Bunavestire*

La sud-est de sat, „peste apă”, dincolo de podul cel mare al Someșului Mare și către piscurile încotoșmănate de cețuri, se desprinde limpede, deschisă priveliștilor, sub dunga severă a munților, în mijlocul unei grădini ca a Ghetsimanilor, parfumată cu mirosul dulceag de romaniță, bătrâna bisericuță din lemn a Sângeorzului, monument de artă populară. Purtând pecetea anilor care au copleșit-o, în gâteala pulberii de aur a răsăritului, viața ei în strânsă legătură cu legendele și tradițiile orașului, depășește epicul. Peretii îi sunt ca o bucoavnă mănăstirească pe filele căreia stau înscrise cu slove tremurânde toate întâmplările prin care a trecut. Despre vechimea ei nu-și amintesc nici bătrânii. Și cu toate acestea, nimic nu este prea vechi în ținutul Rodnei și al Năsăudului, când aproape pe fiecare pisc

¹ În urmă cu câțiva ani, locul unde au fost îngropați tătarii era în stăpânirea lui Ioan Silivan Buia. A se vedea și Iuliu Marțian – „Țara Năsăudului”, pp. 29-30 și de același – „Arhiva Someșană”, nr. 1/1926, p. 45. De asemenea, o monografie a Văii Rodnei publicată în aceeași revistă, nr. 26 și 27/1939.

² Mihail Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 123.

AUREL I. GHEORGHIU

de munte zac zălog istoriei de peste două milenii în temnițele pământului sau răvășite de rădăcinile brazilor, catastifele nepieritoare din piatră ale cetăților dacice sau romane.

De bună seamă, aducerile aminte ne poartă gândul la vremea când era schit, clădit pentru întâia oară în 1636 cu meșteri localnici „de țară”, în Valea Precilor¹, un afluent al pâraului Cormaia, pe locul denumit „La mănăstire” de către „popa Miron” – din Sângeorz² „care se pare a fi sta chiar în Vad”³. Miron fusese sfințit preot de vlădica Ghenadie „la rugarea bistrițenilor”, deoarece „îi treceau oamenii în Moldova și de unde îl cercetau”⁴. Pe bună dreptate, în urma serviciilor reciproce, mitropolitul nu a întârziat cu răspunsul, și la 17 martie 1636 le scria din Bobâlna, că „văzându-i știința (este vorba de Miron), l-am cinstit preot pentru cinstea dumneavoastră”⁵. Dar, cum pe pământ nimic nu rămâne veșnic, după o sumă de schimbătoare întâmplări și datorită unor împrejurări nefericite, schitului nu i-a mai fost dat să reziste vremurilor.

Într-o zi, clopotele care răscoleau adâncă tăcere a munților au tăcut și biserica bătută de vifornitele iernilor lungi și de lungile ploii ale primăverilor, n-a zăbovit mult și s-a dărâpanat, iar călugării izbăvitori de păcate și storși de schimnicele posturi, bătrâni cu ochii obosiți de citanii la pâlpăirea candelelor cu seu, se împrăștiară unul câte unul și nu se mai întoarseră.

La începutul secolului XVIII, aproape că nu se cunoștea nici locul unde fusese ctitoria lui „popa Miron”. Până și rămășițele grinzilor fără putere de dăinuire, fuseseră înecate în bălării.

În 1747, însă „popa Constantin din Sângeorz”, căruia i se mai spunea și Tinău, clădește de iznoavă, la îndemnul episcopului de Roman, Pahomie⁶ „cel mai însemnat în ce privește cultura, dintre arhieriei Moldovei acestui timp, ... schivnic, nu lipsit de înțelegere pentru frământările și preschimbările lumii prin zilele grele din 1711”⁷ – pe locul vechilor temelii, în pustietatea codrului călcat de fiare, un schit nou pe care vlădica l-a botezat tot Procovul, după numele primei sale ctitorii din apropierea Neamțului și l-a înzestrat cu daniile pornite din cel mai curat cuget.

Dacă nu ne-ar fi rămas însemnarea așternută în slove chirilice înscrise pe Antologhionul⁸ tipărit în 1755 la Iași în domnia lui Matei Ghica și sub păstorirea mitropolitului Iacov¹, nu s-ar fi cunoscut până astăzi unele amănunte din istoria acestei bătrâne și modeste ctitorii călugărești. Cartea,

¹ După alte informații în Valea Porcoia.

² Despre acest diacon Miron, iată ce scrie Nicolae Iorga în *Istoria Bisericii Române*: „... Vlădici necanonici, ambulanți, mergând de ici colo, hrăniți, dar nu și ținuți cu băutură peste seamă de sate, cutreierau încă de mult, fără să voiască a recunoaște pe episcopul rusesc de Muncaciul... Îi vedem ținând soboare, luând gloabe din cel patru rasuri, judecând cazuri canonice și strângând venitul obișnuit”. Dintre ei trebuia să fie și „popa Miron” (august 1635 - iunie 1637), care se pare a fi stat în Vad, vol. I, pp. 327-328 și cf. Budu, *Disertațiune despre episcopii și vicarii români din Maramureș - Gherla*, 1891, p. 50. În lista episcopilor de Vad și Maramureș, precum și pentru Ardealul de Sus, Nicolae Iorga îl citează astfel: „Miron (de Vad) (?) august 1635 – iunie 1637”.

³ Vezi nota 2.

⁴ Vlădica Gheorghe sau Ghenadie de Brad era mitropolit de rit ortodox, fost „nobil român”, numit în scaunul arhieresc din Bălgrad de către principele Bethlen „la recomandăția superintendentului calvin Kerscrii Dajka Ioan, înainte de 17.X.1627”, Ștefan Meteș, *op. cit.*, pp. 188-189. Sfințit mitropolit la Târgoviște după 1631, cleric energic și cu deosebită autoritate, s-a găsit mereu în luptă cu Bethlen care voia trecerea românilor de la ortodoxie la calvinism. S-a mers până acolo, încât Bethlen a fost sfătuit să întrebe până și pe Kiril Lucaris, patriarhul Constantinopolului. Dar acesta îi răspunde așa cum i se cuvenea: „Fățiș sau în taină, să ajutăm cu mâinile noastre la această desertare, ar fi un păcat din partea noastră, pe care toate chinurile de pe pământ nu le-ar putea spăla”, Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 191.

⁵ Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 293.

⁶ Feciorul de țaran din satul Gledin (raionul Năsăud), călugărit la Mănăstirea Neamț în 1697 sub numele de Pahomie, ajunge în scurtă vreme episcop de Roma, datorită sânguinței sale, fiind „cel mai însemnat în ce privește cultura dintre arhieriei Moldovei acestui timp” (Nicolae Iorga, *op. cit.*, vol. II, 1909, p. 96). Tot el este și ctitorul celuilalt schit, al Procovului, din vecinătatea Mănăstirii Neamț (Însemnări despre Mănăstirea Procov în revista „Țara de Sus” I, Satu Mare, 1921, pp. 9-10; Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 498).

⁷ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 95.

⁸ Antologhionul este conservat în perfectă stare. Textul starețului Gr. Maior este scris cu cerneală neagră, de mână, câte un rând pe fiecare pagină în partea ei inferioară. A fost publicat incomplet și cu oarecare omisiuni de către Ștefan Meteș în lucrarea citată mai sus. În textul lui Ștefan Meteș lipsește îndeosebi fragmentul cuprins între: „Deci fiind noi...” și „am fost cercați”. Cartea, cu însemnarea starețului Gr. Maior, a aparținut, la început,

BISERICA DIN LEMN DIN SÂNGEORZUL NĂSĂUDULUI

singurul document care atestă vechimea Schitului Procov, este în păstrarea părintelui paroh al Sângeorzului, Teodor Cureu, și răsfoind câmpul filelor, pagină după pagină, amăgitoarele legende asupra trecutului bisericii dispar și, în locul lor, apare o parte din tainele în care a fost învăluită.

Fără găteți de ornamente și fără înflorituri de stil, scriitorul rândurilor care urmează mai jos, doritor „să se curețe de păcatele pământului”, luând asupra-și adevărul faptelor, pomenește unele știri asupra originii celei de a doua ediții a bisericii schitului Procov.

„Cunoscut lucru iaste, că această carte cu strădania și cu cheltuiala cucernicului între preoți, popa Constantin din Sângeorz, iar acum ieromonah Climent, o au cumpărat și lăsat zestre veșnică acestei sfinte mănăstiri care mănăstire așșderea, de același ieromonah au fost din întregul începută și de ale lui și sânguitoare mâini isprăvită. Așadar, nimeni dintre temătorii de Dumnezeu pravoslavnic - și măcar cine carele se teme de pedeapsa lui Dumnezeu nu va putea înstrăina această dumnezeiască zestre. Deci, fiind noi trimiși și spre acestei părți o acești, mai ales săracilor vremilor acestora atâta turburare, a vindeca pe cei zdrobiți la inimă, a propovădui robilor iertare și orbilor vedere, cum zicea Isaia, a chema ziua răsplătirii, a mângâia pe toți cei ce plâng, a da celor ce se tânguiesc, în loc de cenușă podoaba mării, în locul mâhnirii duhului ... proci. Am fost cercetați și rugați să semnăm acestea la Mănăstirea Procov a Sângeorzului, zile 20, dechemvrie, adică ziua marelui mucenic Ignatie, 1760, mic și netrebnic între frați Gabriel Grigore Maior, starețul Sfintei Troițe de la Blaj”².

Iată cum, în lumina acestui document, de altfel singurul care atestă reclădirea Procovului înainte de 1751, se dezvăluie fapta încărcată cu simțul datoriei și răspunderi a preotului Constantin (în monahism Climent), paroh al Sângeorzului în 1733³, cu ale cărui „sânguitoare mâini” fusese „isprăvită”.

Dar, la 10 decembrie 1767, „episcopul de la Blaj, Atanasie Rednic”⁴, vizitând schitul, „n-a mai găsit nici un călugăr”⁵, dintre acei care, bătuți de amarurile vieții, însă cu aureola mângâietoare a credinței, „ trăiau în pădure după regula grecească veche, departe de fumul orașelor”⁶. Acolo însă, în taina poienilor și a cărărilor fără capăt, biserica Procovului ce fusese cercetată de evlavia credincioșilor veniți din depărtări și cuprinsă în duhul munților, nu a dăinuit decât până la 1820. În 1820, sângeorzenii, având lipsa unei biserici care să le stea la îndemână, au adus-o într-o dimineață potolită din august sub dealul Pleșii, pentru ca după 20 de ani, în iarna anului 1840, legată cu lanțuri și târâtă pe tâlpi de sanie, să fie așezată unde se găsește și astăzi.

IV. Biserica din lemn a Sângeorzului

Bisericile noastre din lemn pitite prin sâni munților Transilvaniei de nord-est – cu excepția Maramureșului – au un aspect simplu și modest, sobru și original, cum nu se mai întâlnesc undeva pe pământul României. Ele personifică însăși taina întregii noastre credințe – casa adevărului, îndurării și iubirii de aproapele. Croite după o arhitectură specifică și potrivită cu aspectul satelor de pe vremuri, în locuri curățite de pădurile care împospătau odinioară aerul – imaginea lor înfățișează o plastică arhaică, delicată, plină de poezie, produsul unor epoci dispărute, făurită dibaci după mijloacele, puterea și priceperea ctitorilor care nu s-au mai întors.

În aceste plaiuri, asemenea construcții nu sunt o excepție, căci lemnul a fost întotdeauna un

bisericii din Maieru. Despre acest sat, care se găsește în vecinătatea imediată a Sângeorzului, pe șoseaua către Rodna, „știu că avea o biserică din lemn amintită în secolul XV”. În lucrarea lui Ștefan Meteș, citată mai sus, găsim informația că „judele și bătrânii din satul Maier” ... recomandă birăului din orașul Bistrița „pe un meșter bun, anume zugrav”, care le-a lucrat la biserică și stă în satul lor (*Ibidem*, p. 426, după Nicolae Iorga, *Documentele Bistriței*, vol. I, p. 82, nr. 98).

¹ Mitropolitul Iacov, zis și Putneanul, a fost mai întâi episcop de Rădăuți de la 1745 – 13 noiembrie 1750 și apoi titular al Mitropoliei de Iași între 13 noiembrie 1750 și februarie 1760.

² Grigore Maior, ales 15 august 1772; numit 27 octombrie; retras 12 august 1762; + februarie 1785. El fusese trimis într-un anume moment în părțile Năsăudului să aducă la ascultare pe preoții și credincioșii uniați.

³ Nicolae Togan, *Statistica românilor în Transilvania în 1733*, în „Transilvania”, Sibiu, 1898, pp. 9-20 și p. 173.

⁴ Atanasie Rednic, ales 30 iunie 1764, întărit de Papa, 15 mai, + 2 mai 1772.

⁵ *Cultura Creștină*, 1929, p. 165.

⁶ Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 69.

AUREL I. GHEORGHIU

material ușor de obținut și lesne de fasonat, „partea cea mai specific românească as artei noastre vechi”¹. De proporții reduse, în culoarea fumului, cu cerdace și cu sprâncene strașinei mult pleoștită pentru a fi scutită vara de văpăile soarelui, iar iarna de năvalnicele intemperii – având ca model casa strămoșilor noștri, după planuri ce se pot lesne imita prin dispunerea materialului, bârnă peste bârnă, încheiate în cruce – de o soliditate ce nu clintește din loc vechimea – ele se confundă cu însăși peisajul regiunii.

Pentru o asemenea arhitectură, meșterii nu trebuiau căutați prea mult. Se găseau pe loc în fiecare sat, constructori fără nici o școală și fără nici o diplomă, moștenind meseria prin tradiție, din neam în neam. Rezultatul străduințelor și râvnei lor sunt, câteodată, adevărate opere de artă. Ei uneau priceperea cu pasiunea, meșteșugul cu credința, lucrul mâinilor lor cu adâncul tâlcuirilor biblice.

Cu pridvor, foarte rar fără, ușa principală este, mai întotdeauna, la apus, dar am întâlnit-o și la miazăzi și chiar pe ambele părți. scundă, potrivită după înălțimea pereților, poate în ideea că credincioșii de cum trec pragul să-și plece capul cu umilință, o găsim croită dintr-o singură tăblie sau din două, încununată cu frontalul tradițional, în care slovele măiestrit săpate amintesc cu evlavie de acei ce „cu vrerea lui Dumnezeu au ridicat și sfințit acest sfânt locaș”, cum încep mai toate pisaniiile.

Dar, partea cea mai de efect a acestor construcții, este, bineînțeles, turla, dispusă după o anumită rânduială, uneori impresionantă prin dimensiunile ei. Ea țâșnește săgetând spre pulberea de scântei a cerului, din zala de dranițe fumurii a acoperișului dispuse ca solzii de pește sau, abia, răsare smerită și subțiată plănuită sprinten spre vârf, cu cerdacul bătrânesc înconjurător, pe măsură ce se pierde ca o rugăciune pe fundalul zărilor albăstriei. Dinlăuntru ei se rup, pornesc și se risipesc în răcoarea nopților adânci de vecernie, după datini acum părăsite, sunetele de înduioșare ale clopotelor sfințite.

Adeseori, nu lipsesc nici sâni laterali, rotunjimea către răsărit a absidei altarului și, mai puțin, încă cingătoarea meșteșugit tăiată a brâului în contorsiuni de șarpe, care încercuiește la exterior mijlocul pereților.

„Cu biserici din acestea, din lemn, s-a făcut toată slujba dumnezeiască în satele și în cele câteva foarte puține târguri ale noastre până în secolul al XV-lea”².

Vorba e, că o parte din elementele de arhitectură exterioară a bisericilor de lemn despre care am amintit în general, conturează, după prefacerile prin care a trecut, și biserica fostului schit Procov. În armonie cu peisajul, s-ar spune că a fost clădită din capul locului pe terenul ce-l ocupă în prezent.

Locuitorii nu știu nimic despre schitul Procovului; și când întreb pe cei mai bătrâni, răspunsul este stereotip, rostit fără răgaz, cu oarecare păreri de rău și cu clătinări din cap îndoielnice:

„ – Apăi, e veche domnule, e tare veche, cine poate ști, c-o fi fost schit sau nu schit, noi cu ea ne-am pomenit”. Și, în adevăr, aspectul exterior al pitoreștii ctitorii, nu-i dezmente. De o tehnică simplă, tratată liniar, construcția e clădită din bârne cioplite de frasin dispuse pe orizontală, întărite cu cepuri de lemn și încheiate la cornuri în chetori (ceteri, popular, s. n.). Pridvorul a fost adăugat în 1820. O scară exterioară, așezată în capul de nord-vest al pridvorului, cu trepte domoale pe sub cornișă, face legătura turlei cu fața pământului, iar pentru sfaturile din prag ale bătrânilor, ce-și domolesc din când în când osteneala lungilor slujbe ale duminicilor, o bârnă de stejar legată de talpa peretelui de miazăzi ține loc de scaune.

Dintre elementele de structură, numai ușa deschide intrarea la sud e cea mai veche. Se distinge prin cadrul străjuit de câte două colonete sculptate profilat în torsadă, ornament ce se întâlnește și la cadrele ferestrelor minuscule. Fără sâni tradiționali, absida altarului refuzată pe ambele părți laterale, restrânge și mai mult spațiul interior. Spre deosebire de alte construcții asemănătoare, întreg exteriorul creează senzația unei priveliști mângâietoare și îmbie la meditație.

În interior, dispunerea spațiului în trei încăperi, se repetă și aici după modelul bisericilor din zid. Dimensiunile ei reduse³ sunt în echilibru.

Naosul e despărțit printr-un perete de scânduri, iar altarul e cât cămăruța unei modeste case

¹ Arhitectul M. Ghica, Budești.

² Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 23.

³ Redăm câteva din dimensiunile bisericii: lungimea totală 11,40 m., lățimea 4,60 m., înălțimea 3 m., cu acoperiș 6 m., cu turla 8,17m., suprafața 52,44 m², suprafața terenului înconjurător 10 arii.

BISERICA DIN LEMN DIN SÂNGEORZUL NĂSĂUDULUI

țărănești. Poate, cercetările de amănunt, ar descoperi sub haina banală a varului cu care a fost spoită, urmele unor fragmente de pictură așternută direct pe lemn, cum am mai întâlnit în multe biserici asemănătoare din Transilvania. Exceptând două mari icoane împărătești – frescă pe gips – patinate de sărutarea fierbinte a credincioșilor, numărul redus de imagini, uneori de o factură naivă, unele zugrăvite pe sticlă, dar toate împodobite cu ștergere stropite cu florile câmpului și secvențele pictate ale tâmplei – plastica biblică nu se destăinuie prin nimic deosebit.

În unduirea încremenită a fumului de tămâie, presărată cu umbre ciudate, care plutesc misterios și în lumina împlânzită ce se strecoară timid prin orbitele ferestrelor mărunte ca niște ochi trudiți de moșneag – culorile zugrăvelilor ascunse sub țesătura migăloasă a pânzelor de păianjen, par și mai stinse, profilele dispar și o tăcere înghețată – caracteristica interioarelor rar frecventate stăpânește adâncă pace a sfinților înnegriți de fumul lumânărilor. Cât privește zestrea rituală – după numeroasele preschimbări și călătorii, săracă și sumară – numai tâmpla sfințită de rugile neprihănite, sugestivă prin sculpturile-i și colonetele răsucite ca firul de lână tors, în contrast cu restul mobilierului desuet, se integrează în vechimea încăperilor. Pentru cântările din strane, câteva cărți măcinate de umezeala vremurilor rele cu slovele din bătrâni abia citețe, se odihnesc pe tetrapodul mâncat de carii și cheamă adâncimile gândului spre rugăciuni. O cruce din fier forjat zace într-un cotlon smulsă de la locul ei, iar pe masa sfântă a tuturor mărturisirilor înfășurat în beteală aurie, smocul de busuioc așteaptă lacrimile de aghiazmă ale binecuvântărilor.

Și acum, câteva inscripțiuni zugrăvite în interior:

- Deasupra ușii împărătești pe friza catapetesmei:

„Acest lucru (este vorba de biserică) l-am isprăvit popa Constantin cu ctitorul popa Iacob și popa Grigore în anul de la nașterea lui Hristos... (1751)”.

- Pe o icoană a Mântuitorului:

„Această sfântă icoană Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu icoana Maicii Precistei, l-au făcut popa Ioanei dimpreună cu femeea lui Anuța ca să le fie lor și feciorilor lor pomenire în veci. Acesta popa Ioanei iaste fecior popei lui Matei din Lăpuș. Semnează Tudor Zugravul”.

V. Slujitorii Bisericii „Sfântul Nicolae”. Câți se cunosc.

- Popa Roșu 1700 (aproximativ);	- Aurel Șorobetea, 1914-1923, capelan în 1923, a demisionat;
- Popa Grigore, înainte de 1800;	- Anton Buga, 1928-1944, preot II, 1944-1948;
- Popa Teodor, înainte de 1800;	- preot I la 1.XI.1948 când a părăsit parohia;
- Nicolae Șoldan, între 1800-1815;	- Virgil Andressi, 1948-1949, preot II,
- Iacob Pop, 1825-1848;	- demisionat;
- Ioan Dumbravă, 1848-1865;	- Sabin Truță, 1949-1951, preot I transferat;
- Simion Tanco, 1865-1883;	- Teodor Lazăr, 1949-1961, preot II la 1951;
- Silviu Sohorca, 1883-1903;	- Pop Ioan, 1954-1960, preot II.
- Alexandru Avram, 1904-1907;	
- Aurel Chinteoan, 1907-1914;	

*

Este de menționat că cea de a doua biserică parohială, cu hramul „Sfântul Nicolae”, a fost construită din piatră și cărămidă între 1875-1882 cu contribuția benevolă a locuitorilor la îndemnul preotului Simion Tanco. Anterior acestei biserici, existase o alta pe același loc și tot din piatră. Nu se cunoaște anul zidirii și nici din ce pricini s-a dărâmat.

Cea de a treia biserică, din cuprinsul Băilor, de proporții arhitectonice modeste, însă din zid, este cu totul nouă și a fost ridicată pentru poporeni ai acestui cartier mai îndepărtat¹.

¹ Mulțumesc cu recunoștință părintelui Teodor Cureu din Sângeorz și d-lui profesor Iustin Sohorca pentru lămuririle de amănunt ce au binevoit să mi le pună la dispoziție. În ceea ce privește lista slujitorilor bisericii, părintele Teodor Cureu m-a încredințat că i-a fost dată la 15.II.1960 de către părintele Teodor Lazăr.

ASPECTE DIN ACTIVITATEA CLERULUI ORTODOX DIN ȚINUTURILE BISTRITEI ȘI NĂSĂUDULUI PE TĂRĂM NAȚIONAL, SOCIAL ȘI CULTURAL (SEC. XVII-XIX)

Preot IOAN BÂNDEAN¹

Ținuturile străvechi ale Bistriței și Năsăudului sunt o vatră plină de istorie. Din rațiuni de profund sentiment patriotic, izvorât din conștiința latinătății noastre, publicațiile mai vechi numeau ținutul Năsăudului „Terra Samusiensis”² - Țara Someșului.

Locuitorii acestor ținuturi, români băștinași, au avut de înfruntat multe greutăți în lupta lor pentru drepturi naționale, sociale și culturale. Începând cu secolele XII-XIII, când pe aceste meleaguri își fac apariția coloniștii sași, aceștia pun stăpânire pe ținuturile cele mai corespunzătoare din punct de vedere economic și social. Acest fapt duce la ascuțirea luptei românilor împotriva magistratului și patriciatului săsesc bistrițean. De asemenea, formându-se o conștiință națională, clericii ortodocși din aceste părți au fost mereu prezenți în tumultul marilor evenimente istorice din viața poporului român.

Un merit însemnat în catalizarea acțiunilor acestora pe plan național, social și cultural de-a lungul istoriei acestor locuri l-a avut preoțimea. În cele ce urmează vom sublinia câteva fapte caracteristice pentru contribuția preoților din părțile Bistriței și Năsăudului pe țărâm național, social și cultural.

a) Activitatea preoțimii pe plan național și social

Satele din Valea Rodnei se bucurau de privilegiu și libertăți încă din timpul când acestea erau posesiuni ale lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei (1457-1504) și urmașul său de mai târziu Petru Rareș (1527-1538 și 1541-1546). La 1475 Matei Corvin alipește definitiv Valea Rodnei orașului Bistrița făcând următoarea precizare: „... fiecare locuitor al orașului Rodna și al văii sale să se bucure de toate drepturile, libertățile, obiceiurile, milostivirile și privilegiile de care se bucură orașul Bistrița și cetățenii lui din vremuri vechi”³. Peste vremi, aceste libertăți au fost uzurpate de patricianul orășenesc în frunte cu magistratul bistrițean. Neacceptând această situație, românii din Valea Rodnei vor lupta împotriva exploatării, nemulțumirea lor culminând cu revoltele dintre anii 1755-1762 numite în actele oficiale „Tumultus 23 pagorum Districtus Valachici Bistriciensis”⁴. Motivele acestor revolte au fost de ordin social și economic. Implicațiile religioase – înțelegând prin aceasta refuzul de a trece la uniunea patronată de habsburgi – au alimentat de asemenea nemulțumirea generală. În aceste revolte preoții aveau un rol important, fiind alături de țărani în căutarea unor drepturi sociale. Atunci când acestea au fost cu neputință de dobândit de la autoritățile habsburgice sau când viața țăranilor devenea tot mai grea din motive obiective (condiții naturale), locuitorii din ținutul Rodnei au adoptat o formă de protest social numită *bejenie*, fenomen des întâlnit în Transilvania acelor vremi⁵.

În fruntea acestor acțiuni, de nenumărate ori s-au aflat preoții, documentele vremii fiind mărturie în acest sens. Pe cărări ascunse, țărani bejenari conduși de preoți, căutau înlesniri economice

¹ A se vedea *Studii Teologice*, București, Anul XXXIV, 1982, seria a II-a, nr. 9-10, pp. 702-708.

² Vezi Virgil Șotropa, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1924, nr. 1 (prefață).

³ Cf. Hurmuzaki-Densușianu, *Documente privitoare la istoria românilor*, (II) 2, pp. 232-234; la Ion Rusu, *Câteva date privind vechea organizare administrativă și judecătorească a unor teritorii din județul Bistrița-Năsăud*, în „File de istorie” (culegere de studii, articole și comunicări), vol. I, Bistrița, 1971, p. 123.

⁴ Virgil Șotropa, *Revolta districtului năsăudean*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1937, nr. 22, pp. 1-177 și 1938, nr. 23, pp. 1-468.

⁵ Vezi Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, ediția a II-a, București, 1977, pp. 71-286.

Preot IOAN BÂNDEAN

în Moldova sau Țara Românească. La 4 septembrie 1746, locuitorii maghiari din Rodna anunță pe magistratul bistrițean că „... valahii machinează împotriva dijmei și capii mișcării sunt: popa valah Nistor, Petru Croitor și Ștefan Mogovan”¹. De asemenea protopopul Anton, un mare susținător al bejeniei și bun prieten cu Ștefan Cute din Feldru, conducătorul răscoalei din 1755-1762, încearcă să-l convingă și pe acesta să-i urmeze exemplul. Dintr-un raport al magistratului Bistriței către guvernul din Sibiu rezultă că „... numitul protopop a întors acasă căci fiind om bogat nu i-a convenit să-și părăsească bunurile..., dar dovedind acum aluatul ieșit din sfaturile pernicioase ale protopopului și prinzând aceste rădăcini printre oamenii vidicului românesc renitent, la caz dacă dintre acești ar pleca acum în Moldova... atunci ei nu numai că n-ar mai întoarce, ci ar mai seduce la fugă încă pe mulți alții în paguba țării și serviciului înalt”². Este semnificativ faptul că la plecarea protopopului Anton din Năsăud în Moldova, acesta a sfătuit să procedeze la fel și pe „popa Constantin din Rodna”³. Iar mai târziu „un călugăr din Rebra Mare”⁴ pleacă după protopopul Anton în Moldova.

În a doua jumătate a secolului XVIII întâlnim și alte nume de preoți din părțile Năsăudului și Bistriței refugiați în Moldova. Așa, spre exemplu: Nicu Pop din Prislop refugiat în 1773, Nichita Bota din Maieru în 1762, Ioan Popa din Zagra în 1777, Nicolae Ghende din Bungard în 1771⁵.

Evenimentul cel mai însemnat din viața politică a Transilvaniei, între 1848 și 1918, este, fără îndoială, mișcarea memorandistă din 1892, rezultat firesc al dezvoltării conștiinței naționale a românilor, mișcare ce avea drept țel lupta pentru afirmare națională și dobândirea de drepturi pe seama poporului român. și cu această ocazie, preoțimea s-a afirmat cu hotărâre. Așa cum a fost subliniat de guvernul maghiar la conferința din 23-24 iulie 1894, preoții erau aceia care întrețineau „... atmosfera incendiară. Activitatea acestora trebuia, prin urmare, anihilată prin toate mijloacele...”⁶.

Printre alți preoți participanți la această acțiune națională a românilor din Transilvania se numără și preotul Eliseu Dan din susenii Bârgăului. Învățătorul Ilarion Bozga din Prundu Bârgăului, contemporan cu mișcarea memorandistă, amintește într-o monografie a satului său că „... în anul 1893, la 16 decembrie... Eliseu Dan, Ilarion Bozga, Pavel Beșa și Iacob Onea, conform Ordinațiunii naltului Minister de Culte și Instrucțiunii nr. 57411 pe motiv că au semnat și dânsii în foaia „<<Tribuna>> din Sibiu, o scrisoare de <<aderință>> pentru Dr. Aurel Popovici și Nicolae Roman au fost suspendați din post și trași în cercetare disciplinară”⁷. De asemenea, Eugen Brote, luptător și conducător al mișcării memorandiste, amintește că motivul chemării acestora în fața Curții cu jurați din Cluj, la 12-24 iunie 1894, este același: „O adresă de aderință către condamnații în procesul replicii publicată în <<Tribuna>>”⁸.

După aproape două decenii de la mișcarea memorandistă, întâlnim pe preotul Eliseu dan la alt mare eveniment istoric din viața poporului român: Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918. În miezul frământărilor sociale, clerul ortodox a fost întotdeauna aproape de cei păstoriți. alături de personalități de frunte ale comitatului Bistrița: Dr. Ciuta, Dr. Pahone, I. Isip, P. Grapini și alții, Congregația comitatului Bistrița pe anul 1903 cuprinde și pe preoții Simion Monda, Eliseu Dan și Zaharie Bulbuc⁹.

¹ Virgil Șotropa, *Revolta districtului năsăudean*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1937, nr. 22, p. 4.

² *Idem*, *Bejenii în secolul XVIII*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1932, nr. 16, p. 79.

³ *Ibidem*, p. 72.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Cf. Al. Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, București, 1940, p. 179; Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 172.

⁶ Zenovie Pâclișanu, *Guvernele ungurești și mișcarea memorandistă a românilor din Ardeal*, în „Revista Fundațiilor Regale”, I, 1934, nr. 5, pp. 353-358; Ștefan Pascu, *Marea adunare Națională de la Alba-Iulia*, Cluj, 1968, pp. 175-176.

⁷ Cf. Ioan Cernucan, *Ecouri memorandiste la intelectualii din Prundu Bârgăului*, în „File de istorie”, vol. II, Bistrița, 1972, p. 162.

⁸ Eugen Brote, *Chestiunea Română în Transilvania și Ungaria*, București, 1895, p. 440; Ioan Cernucan, *op. cit.*, p. 162.

⁹ Vezi *Congregația de primăvară*, în „Revista Bistriței”, Bistrița, Anul I, 1903, nr. 16, p. 2 (Autorul nu menționează că Zaharie Bulbuc era preot greco-catolic, având în vedere anul publicării acestui studiu, 1982, deci nu se putea scrie așa ceva, s. n.)

ASPECTE DIN ACTIVITATEA CLERULUI ORTODOX DIN ȚINUTURILE BISTRITEI ȘI NĂSAUDULUI PE TĂRÂM NAȚIONAL, SOCIAL ȘI CULTURAL (SEC. XVII-XIX)**b) Lupta pentru răspândirea culturii – ideal permanent al clerului ortodox din ținuturile Bistriței și Năsăudului**

Încă din prima jumătate a secolului al XVII-lea ne reține atenția un document de mare însemnătate pentru cultura noastră națională. Este vorba de apelul făcut de Pătrașcu Ciogolea, logofătul lui Vasile Lupu al Moldovei către Bistrițeni la anul 1635, luna iunie, pentru a-i trimite pe „Toader diiac din Felder (Feldru)”, ca să-i învețe niște „cuconi”. „Eto az (adică eu) Pătrașcu Ciogolea Vel Logofet scriem pacea și sănătate la iubiții pri(e) teni noștri și frați, la cinstiți domnii de la Bistriță, la Simon Birăul, și cu toț domnii Mărie Tale. Alta phtim de la dumneavoastră să faceți. Mărie (Du)milorvoastrea pentru voe noastră să ni tremeteți pe C(e)stu diiac, an(ume) Todor diiac din Felder pentru că ne’u fost și de mănăntea vremea om(al) nostru; acmu-l pohtim de la Măriilor Vostrea să ni-l dați. noi încă vom sluji Mariilor Vostrea întru ce va hi pohta dumilorvostrea la noi. Că av(e)m (niște) cuconi să ni-i învețe. alta pohtim, de bine ce veți facea și-l veți lăsa (să lăg)ăți și vama de doon, trăi vite ce va ave. De aceasta fortea (ne rugăm dom)neavoastră și să dăruiescă m(i)l(o)st(i)vul Dumnezeu să vă afle ceasta scrisoare a noastră prea Măriile Dumilorvoastrea sănătoși. A(min) Suceav(a). bun priiaten și gata fiecându a slujirea, Pătrașco Ciogolea Vel Logofăt, ISCAL.

Mă închim dumilevoastre și mă rog. La iubiți frați și priiateli a nostri la domnii de Bistriță cu cinst(e) să se dea ceastă cartea, i Mnog zdravie (și multă sănătate)”¹.

În prima jumătate a secolului XVIII, călugări din părțile Năsăudului plecați în Moldova, se hirotonesc acolo, apoi se întorc în locurile natale. Așa, spre exemplu, „Călugărul Vasile a Popii Roșu din Sângiorz...”, întors din Moldova unde a fost hirotonit, a început să „... instruiască și copii în district”².

Se cuvine, în contextul acestor idei, să ne oprim la figura care a fost vrednicul preot și protopop Grigore Pletosu. O sumară biografie, împreună cu o scurtă prezentare a activității sale pe plan social, ne întregesc imaginea acestei personalități.

Născut în Chintelnic, județul Bistrița-Năsăud, în anul frământărilor revoluționare din cele trei țări române, 1848, la 21 iunie, din părinți țărani, ajunge prin eforturi proprii să urmeze școlile din Năsăud. În 1863, când se inaugurează gimnaziul românesc al grănicerilor din Năsăud, Grigore Pletosu face parte din prima promoție care îi trece pragul. Continuă studiul Teologiei la Sibiu, audiază cursurile de filosofie la Universitatea din Lipsca, luându-și licența în filosofie la Universitatea din Budapesta. În anul 1878 este ales profesor la liceul din Năsăud unde predă Limba română, Filosofia și Religia ortodoxă. Ca profesor la acest liceu funcționează până în anul 1909 când este ales protopop al Bistriței.

Deși a trebuit să suporte greutăți și neajunsuri din partea autorităților școlare ungare, a desfășurat o bogată activitate literară, scriind diverse lucrări ca: Educațiunea și instrucțiunea în gimnaziu, Concentrațiunea în învățământul secundar, Dogmatica ortodoxă, Retorica și cartea de cetire pentru cursul superior, Traduceri din Ioan Hrisostom³, publicate în „Lumina” din Arad.

Mulți din foștii lui elevi au ajuns, după Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918, la înalte demnități de stat sau bisericești. Amintim pe George Coșbuc, Miron Cristea, primul patriarh al României unite, Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, Nechita Duma, episcop de Argeș, Victor Onișor, Nicolae Drăganu, Vasile Meruțiu, profesori universitari, și alți mulți intelectuali din Transilvania. De asemenea, a colaborat la revistele „Transilvania”, „Biserica Ortodoxă”, „Ortodoxul”⁴.

Pe plan național, Grigore Pletosu a militat neobosit pentru unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918, fiind în fruntea acțiunilor din oraș și județ, îndrumând pe intelectuali și cre-

¹ Cf. Nicolae Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. XV; Colecția „Hurmuzachi”, *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelenne (Bistrița, Brașov, Sibiu), partea a II-a 1601-1825*, București, 1913, p. 1009.

² Cf. Virgil Șotropa, *Mănăstiri și călugări în Valea Rodnei*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1940, nr. 27, pp. 120-122.

³ Cf. Leon Scridon, *Protopopul Grigore Pletosu*, în „Gazeta Bistriței”, Bistrița, Anul VIII, 1928, nr. 13, p. 2.

⁴ *Ibidem*.

Preot IOAN BÂNDEAN

dincioși la a susține marele ideal, punând prin aceasta „... nu una, ci mai multe pietre la clădirea României întregite”¹. A fost membru în Consiliul de administrație al Băncii „Aurora” din Năsăud. În perioada când Grigore Pletosu predă Limba română la liceul din Năsăud, a fost prezent la ședința din 6 februarie 1881 a Societății Literare „Virtus Romana Rediviva”, la care elevul George Coșbuc a citi prima sa poezie, „Mângâierea poetului”, cu care ocazie Grigore Pletosu s-a pronunțat primul asupra valorii literare a poeziei acestuia, fiind, deci, primul său critic literar. A făcut din cariera didactică un adevărat apostolat creștin, lucrând exclusiv pe tărâm bisericesc.

A avut o bogată activitate publicistică în revistele „Săptămâna” și „Revista Bistriței” care apăreau în Bistrița la tipografia Gheorghe Matheiu.

La conferința învățătorilor din „protopresbiteratele” Dej și Bistrița care, la anul 1906, s-a ținut la Chintelnic, preotul Grigore Pletosu deschide conferința cu o cuvântare intitulată „Educarea adulților”. Așa cum precizează redacția, imediat după titlul amintit, problemele pe care le atinge sunt „... de o vitală însemnătate pentru poporul nostru de la sate”. El însuși precizează: „... vă voi pune în vedere, și voi atrage atențiunea și interesarea mai întâi a D-voastră și prin aceasta a întregii obște... asupra nouălor probleme de creștere națională... probleme de creștere și învățatură a adulților din poporul agricultor... creștere prin școala de repetiție economică și prin cursuri de perfecționare”².

În partea a doua a cuvântării, publicată în numărul 23 din „Revista Bistriței” pe anul 1907, în fața acelorși ascultători, Grigore Pletosu accentuează importanța ridicării nivelului de cultură al locuitorilor de la sate. „Domnilor învățători! D-voastră toți și noi asemenea suntem muncitori în agrul de creștere al țaranului... Și să nu uităm că și acesta trebuie să-și aibă concepția sa de viață, idealul său de creștere... Acel ideal n-ar putea fi altul decât ca el și familiarii săi să ajungă a fi buni gospodari; să aibă el și copiii săi un rost și stare în sat, să fie bine așezați, să știe a-și cultiva în mod rațional agrii... Cu un cuvânt să se știe și să se poată afla în toate cerințele vieții, după pătura socială în care se află, dar sprijinit de propriile puteri”³.

Vorbind despre cultura unui popor, afirmă „... că acel popor la care cultura multilaterală a pătruns până în cele mai de jos pături, potrivit acestor forme de educație, este cel mai puternic, cel mai fericit, de vecini și de dușmani neînvinși, de contemporani sau invidiat sau imitat”⁴.

La aniversarea a 50 de ani de activitate, în 1928 i s-a acordat protopopului Grigore Pletosu Ordinul „Coroana României în grad de Comandor”⁵.

În ultimele două decenii ale secolului XIX și începutul secolului XX, clerul ortodox se afirmă ci diferite prilejuri. Amintim doar aportul său în cadrul Societății „Transilvania” pentru ajutorarea studenților români în Țările de peste Carpați sau în cadrul despărțământului local din Comitatul Bistrița al Astrei.

La 2 iunie 1867 s-a întemeiat la București, într-o formă definitivă, Societatea „Transilvania” din inițiativa dascălilor transilvăneni trecuți peste munți după revoluția de la 1848. În fruntea acestor acțiuni s-au aflat Alexandru Papiu-Ilarian, Aron Florian, Ion Maiorescu ș. a. care urmăreau să impulsioneze dezvoltarea culturii românești și afirmarea națională.

La 12 februarie 1878 statutul Societății care, inițial prevedea ajutoare numai pentru studenții români din Transilvania, se modifică în sensul că aceste ajutoare se extind și asupra tinerilor meseriași din industrie, comerț și meserii⁶.

În urma acestei modificări a Statutului, la inițiativa Societății, se înființează și în Comitatul Bistrița-Năsăud un comitet de 3 persoane pentru a pune în aplicare hotărârile Statutului modificat. Elevii meseriași (ucenici), recrutați prin concurs, beneficiau de o bursă de 50 florini în valoare austriacă.

¹ *Ibidem*.

² Grigore Pletosu, *Educarea adulților*, în „Revista Bistriței”, Bistrița, Anul II, 1906, nr. 22, 16 mai/3 iunie, p. 2.

³ *Ibidem*, nr. 23, p. 2.

⁴ *Ibidem*, p. 3.

⁵ Cf. Leon Scridon, *op. cit.*, p. 3.

⁶ Cf. *Actele Societății Transilvania pentru ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei*, Cartea a IX-a, București, 1870-1880, pp. 112-125; V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, București, 1968, p. 205.

ASPECTE DIN ACTIVITATEA CLERULUI ORTODOX DIN ȚINUTURILE BISTRIȚEI ȘI NĂSAUDULUI PE TĂRÂM NAȚIONAL, SOCIAL ȘI CULTURAL (SEC. XVII-XIX)

Din documentele existente în fondul Filialei districtului Bistrița-Năsăud a Societății Transilvania, cu sediul în Prundu Bârgăului, reiese că la data de 15 iunie 1878 comitetul era constituit din „preotul Teodor Vrășmașiu, Iacob Onea, Dr. Nicolae Hângănuțiu”¹. Președintele comitetului a fost preotul Teodor Vrășmașiu care, mai bine de 12 ani, a slujit cu competență interesele Societății Transilvania, filiala districtului Bistrița-Năsăud. Tabelele nominale din fondul filialei Bistrița-Năsăud sunt o dovadă că mulți tineri din aceste părți au beneficiat de ajutoare din partea Societății pentru învățarea de meserii.

În 1891, la 21 octombrie, se alege un nou comitet al filialei Societății Transilvania cu sediul tot în Prundu Bârgăului, având și de această dată ca președinte un cleric ortodox, protopopul Simion Monda, înlocuitorul lui Teodor Vrășmașiu, retras pe motiv de boală.

Referindu-se acum la modul în care preoțimea ortodoxă a înțeles să colaboreze cu despărțământul local Bistrița al Astrei, vom da câteva exemple edificatoare. În 1907, când adunarea generală a Astrei s-a ținut la Bistrița, Vasile Bălan, administrator protopresbiterial cu sediul în Blăjenii de Sus, convocă în următorii termeni preoțimea județului: „Prin aceasta convoc preoțimea tractului nostru pre marți în 28 august a. c., 9 oare a. m. la consfătuirea privind participarea la adunarea generală a Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania și Ungaria care se va ține în 8, 9 și 10 septembrie a. c., în orașul Bistrița”².

Dintr-o adresă din 31 august 1907 a administratorului protopresbiterial Vasile Bălan către preotul Leon Buzdug din Josenii Bârgăului aflăm că „În conferința preoțimii ortodoxe române a tractului Bistrița ținută la 28 august a. c. (1907) în orașul Bistrița, în cauza atitudinii ce ar trebui să o ia preoțimea tractului nostru cu ocaziunea sărbătorilor Asociației pentru literatura română și cultura poporului român, ce se va ține în orașul Bistrița și în 8 și 9 septembrie s-a adus următoarea hotărâre: la sărbătorile Asociațiunii întregă preoțimea în costume preoțești și în corpore să participe la ședințele aceleia, la banchet și la celelalte serbări, precum și aceia că toți preoții să se înscrie ca membri ordinari și să insiste că și parohiile să o facă aceasta precum și învățătorii”³.

În prelegerile ținute la Bistrița și în alte localități ale comitatului Bistrița, ale despărțământului local al Astrei, au participat cu însuflețire preoți ale căror nume le întâlnim des pe filele publicației „Revista Bistriței”. La ședința din 23 decembrie 1906, care se ține la Susenii Bârgăului, participă și Eliseu Dan (Susenii Bârgăului), Mureșan (Iad-Livezile), Leon Buzdug (Josenii Bârgăului), Constantin Flămând (Rusu Bârgăului)⁴ și alții.

De asemenea, la adunarea generală a Despărțământului Bistrița al Astrei, care s-a ținut la Prundu Bârgăului, alături de personalități de frunte ale timpului: Dr. Gavril Tripon, Dr. Victor Onișor, Dr. D. Login, participă și preoții, în frunte cu protopopul Simion Monda, I. Bologa, Eliseu Dan, I. Suceava, V. Nechiti, I. Zagrai, Constantin Flămând. Printre cei care iau cuvântul la adunare se numără și protopopul Simion Monda și preotul C. Negruți din Bistrița⁵.

Preoțimea ortodoxă română s-a identificat întotdeauna cu idealurile și aspirațiile poporului român. Așa cum s-a văzut, deși tabloul cu numele preoților care s-au afirmat pe țărâm național, social și cultural nu este exhaustiv, clerul ortodox din ținuturile Năsăudului și Bistriței și-a înțeles întotdeauna chemarea și a lucrat conform vocației și misiunii sale.

¹ Arhivelor Statului Bistrița-Năsăud, Fond *Societatea Transilvania pentru ajutorarea studenților români din Țările de peste Carpați*, Filiala districtului Bistrița-Năsăud, dosar nr. 1, f. 3.

² Arhivele Statului Bistrița-Năsăud, Fond *Oficiul Parohial Ortodox Român Josenii Bârgăului*, dosar nr. 14, 1907, f. 191.

³ *Ibidem*, f. 192.

⁴ Teodor A. Bogdan, *Prelegere populară în Borgo-Joseni*, în „Revista Bistriței”, Bistrița, Anul II, 1906, nr. 50, 29 noiembrie/16 decembrie, pp. 2-3.

⁵ *Vezi Adunarea din Borgo-Prund*, în „Revista Bistriței”, Bistrița, anul II, 1906, nr. 44. Pp. 1-2.

DIN GRANIȚĂ

POIENARI LA REVOLUȚIA DIN 1848

SAVIN MUȘINĂ ȘI TOMA URECHE

I

Cine nu tresaltă când aude de anul 1848, anul zburciunilor, când pe rând ne trec înaintea icoane, din care putem învăța multe. Aici vedem tăciunarii lui Kossuth, colo șoimii de munte ai lui Iancu, iar dincolo credința neclintită și alipirea cătră Tron întrupate în grănicerii lui Urban de la Năsăud, tot atâtea chipuri trecute prin peana măiastră a istoriei.

Multe s-au întâmplat în acel an de zăpăceală, încât e greu a le scrie pe toate, despre cele mai mărețe istoria tace... Cu deosebire, la noi Români, nu s-a făcut destul cu adunarea și scrierea întâmplărilor de la anul 1848.

Ungurii după firea lor cea iute, au început a scrie și a aduna știri și despre luptele lor de mai puțină însemnătate. În timpul din urmă au dat și o istorie mare despre 1848. Acolo scriitorii înșiră „fapte vitejești” săvârșite de armata ungurească în războirile din acel an, înfățișând pe cei care nu s-au amestecat cu rebelii. Voind și eu a arăta de o parte „faptele vitejești”, iar de altă parte mărimea armatei ungurești, care s-a luptat la 1848, mi-am ales două persoane, despre care istoricii nu fac amintire. E drept, că nu au fost împodobiți cu titluri mari, dar faptele lor trebuie date urmașilor. Unul e Savin Mușină, celalalt Toma Ureche (sau cum zice o parte dintre Români: Urece), amândoi născuți în comuna Sân-Iosif (Poiana) pe Someșul-Mare¹, în fostul II regiment de graniță.

II

Savin Mușină a fost om de statură uriașă, era mai înalt de un stângen, iar mâniile lui erau foarte groase. De tânăr a fost luat în regimentul grăniceresc de la Năsăud, unde servi cu credință. Scăpat de slujba militară, el se făcu măiestru de lemn. Era lemnar și edifica case. Spun bătrânii, că la edificarea caselor, lucra numai el singur, neavând nevoie de ajutorul cuiva. Cu brațele lui puternice ridica cununile, bârnele și căpriorii (cornii) casei, iar în luptă dreaptă da piept cu 6-8 oameni. A făcut o mulțime de case, cu deosebire în Bucovina, în comuna Coșna. Scăpând din serviciu, în timpul urmă fu numărat între așa numiții „cloparii” (un fel de glotași grăniceri, căci purtau și în luptă pălării (clopuri) năsăudene, late (cu pană). Cea mai mare parte de timp, ca tineri cloparii, a petrecut-o în Coșna, portul îi era ca la Coșneni, iar părul lung. În anul 1848 era ca de vre-o 40-44 de ani.

La știrea că Ungurii au cotropit și pustiit o parte a pământului grăniceresc, în urma respingerii lui Urban care era în ținutul Bărgăului (din sus de Bistrița). Urban nu putea face mari mișcări, fiindcă nu prea avea oameni mulți și arme cu munițiune. Ce e drept, oameni i s-au pus în slujbă destui, dar o parte a armelor, înainte de răscoală, i s-a cerut se le dea gărzii ungurești. Așa și cloparii Savin Mușină și soții, în lipsă arme, se înarmară cu câte un par de stejar, smuls din vreo vie a

¹ Poiana se află așezată pe Valea Ilvei care se varsă la Ilva Mică în Someșul Mare.

POIENARI LA REVOLUȚIA DIN 1848 - SAVIN MUȘINĂ ȘI TOMA URECHE

sașilor. La Prundu Bârgăului, grănicerii susținură, nu cu puteri deopotrivă, o luptă foarte grea în urma căreia Urban să retrase către Bucovina. Savin Mușină însă nu părăsi locul de luptă. Se postă la un pod numit „Podul Turciacului”, în mână ca un par de vie și pe când tăciunarii ce erau în stare de a face „fapte vitejești” (de a aprinde biserici) treceau în șir de patru pe pod, pentru a urmări pe Urban, Savin Mușină cu trei (3) lovituri ca fulgerul a culcat la pământ pentru totdeauna trei (3) șiruri de câte patru, adică doisprezece (12) Unguri. În urma acestora el a căpătat trei răni, căzând la pământ Era seară când a căzut și a doua zi, târziu, a murit. Cât de mult a trebuit să se zvârcolească, ne putem da seamă în urma împrejurării, că i-au ieșit picioarele din opinci. Aș dori se ne arete și istoricii Unguri un asemenea caz.

III

Dar să mergem mai departe. Istoricii unguri în istoria lor lungă și lată au un loc: „A vallák kegyetlensége” (Cruzimile Valahilor), unde înșiră lucruri de care ți se face părul măciucă. Recunoaștem noi că într-un așa timp oamenii nu mai zic rugăciunile, dar cazurile înșirate nu trebuiesc puse în cârcă Românilor ardeleni. În așa timp cele mai multe cazuri sunt răzbunări personale. Dar oricât de cruzi să fi fost Românii, mă rămășesc ca nici Ungurii, și încă cei care erau din armata regulată, nu au fost mai puțin cruzi. Am pute-o adevări cu mii de cazuri. Ce cultură de inimă au avut voluntarii din Dobrițin, când fiind găzduiți în Năsăud voiau a străpunge cu baioneta pruncii sugari, dacă plângeau.

Să vedem însă cazul cu Toma Ureche.

În anul 1848, Toma era în vârstă de 50-60 de ani, și era dascăl comunal în Poiana. Ca tânăr a servit în regimentul grăniceresc, unde s-a ridicat până la rangul de „gefreiter”. La strigătul dureros „Urban e urmărit!”, deși ostaș bătrân și eliberat din armată, își luă uniforma, ce de mult nu o îmbrăcase și porni la Bârgău. Pe când el ajunse pe jos, lupta între grăniceri și Unguri curgea. Ostenit, dascălul Toma bău un pic de vinars și porni, firește, fără nici o armă, afară de bâta de călătorie, către focul luptei. Fiindcă nu se putea strecura printre Unguri, sta nehotărât în loc, deși plumbii cădeau în jurul său ca ploaia.

Spun unii, că în mijlocul plumbilor el era nepăsător - fluiera încet. În urmă, văzând că înnoptează, se duse la un om din Prundu Bârgăului și se culcă. Peste noapte Ungurii au dat peste el și văzându-l în uniformă îl luară și îl duseră înaintea comandantului suprem. Comandantul suprem, fără pic de judecată, a poruncit se fie dus cu puterea lângă fabrica de hârtie, unde îndată a și fost împușcat, ca un dobitoc. Pe preot nu l-au lăsat să-l însoțească și să-l îngroape. Iată, deci, un fapt făcut de un general; ce vor fi făcut haitele sălbatice ale tăciunarilor lui Kossuth, unde au fost numai ele de capul lor?

Istoria este dreaptă, cu ce măsură măsură, cu aceea ți se măsură, adeseori cu vârș și îndesat¹.

¹ *Foaia Poporului*, Sibiu, Anul IV, 1896, nr. 27 (30 iunie/12 iulie), pp. 212-213 (articolul este semnat cu pseudonimul *Mihu din Ardeal*).

CĂSĂTORIA ÎNVĂȚĂTORILOR

CLEMENT IANUL

învățător

În memorialul reuniunii noastre „Mariana” editat în anul 1901 din incidentul jubileului de 25 de ani ai existenței acesteia, am aflat că atât în adunările generale, cât și în deosebitele filiale ale acestei reuniuni s-au citit multe, variate și valoroase disertațiuni, care toate au servit membrilor acesteia spre câștigarea cunoștințelor necesare și cu deosebire nouă învățătorilor ne-au fost un fel de călăuză, ce au arătat calea pe care să mergem ca să nu rătăcim în decursul activității noastre și astfel să corespundem frumoasei noastre chemări de învățători.

N-am aflat însă în acel memorial nici o disertațiune, care se trateze deosebit despre căsătoria, eventual viața căsătorească a învățătorilor.

Dreptatea am aflat de bine, ca acest gol, încât se poate și îmi vor servi slabele mele cunoștințe să-l umplu eu, vorbind ceva despre „căsătoria învățătorilor”.

Această lucrare, ca să fie mai perfectă, mai bună și ca să corespundă menirii pentru care e lucrată, deși ar fi trebuit să se afle altul mai înaintat în etate, cu o peană mai dexteră, ba chiar un veteran de-al nostru, ca să o lucreze, pentru că cei bătrâni toate le vorbesc din pățaniile lor și ale altora, adică din praxă, nu din teorie ca noi tinerii, care poate nici idee nu avem despre cele experiate de dânșii, dar totuși crezând că barem în parte lucrarea mea va fi ducătoare la scop și va avea influență asupra celor necăsătoriți, mi-am luat libertatea, că cu aceasta ocaziune să o prelucrez eu, rugând totodată pe Onoratul public și stimații colegi să binevoiască a o petrece cu atențiune și dacă în vreun loc sau altul aș fi prea exagerat în expresiuni să nu-mi luați în nume de rău, deoarece toate după părerea mea sunt numai adevărate.

Pe lângă toate că nu aș voi să fiu prea lung în lucrarea mea, trebuie totuși să vorbind despre căsătoria învățătorului, să încep de când acesta pășește pe cariera sa, ceea ce de regulă să întâmplă cam la etatea de 20 de ani.

Absolvind cursul preparandial, după cum e soarta fiecăruia, unii își capătă stațiuni mai bune, alții mai de rând, iar alții nu servesc nici un minut în stațiuni străine, ci spre fericirea lor îndată, până a nu-ți se șterge pulberea de pe băncile școlii, sunt aleși de învățători în comuna lor natală. Aceștia din urmă sunt cei mai favorizați de soartă, cu puține excepțiuni, deoarece mai fiecare în comuna în care s-a născut și crescut de regulă are părinți, frați, rudenii și cunoscuți, ba poate și ceva moșioară.

Dacă cineva devine ales de învățător îndată la început în comuna sa, acela nu are de luptat cu atâtea neajunsuri și neplăceri, ca cel ce servește în străinătate, ba de multe ori în așa locuri unde n-a umblat aici odată în viața sa.

Să facem puțină asemănare. Doi tineri, să zicem că absolvă cursul preparandial de odată, unul e ales de învățător și-și ocupă postul în oarecare stațiune străină, celalalt își ocupă postul său acasă, în urma abzicerii, pensionării sau morții învățătorului din acea comună. Salar au în o formă, deși de multe ori poate numai pe hârtie. Până când cel de acasă n-are a se îngriji de cuartir, haine de pat, vipt, etc., pe atunci cel ce merge în altă stațiune prima oară, trebuie să aibă la îndemână ceva bănișori de călătorie și cât ce sosește acolo trebuie să se îngrijească de cuartir, vipt și alte câte și mai câte.

Pentru întreținere trebuie să dea la lună minimul 24-30 cor., ba de multe ori n-are nici de la cine să capete vipt corespunzător, deoarece la sate sunt puțini inteligenți, pe când celalalt acasă nu duce grijă de toate acestea.

Mai punem cazul că salarul nu-l capătă regulat, ceea ce durere pe multe locuri să întâmplă, ba și dacă-l capătă în urma nenumăratelor cereri, i se scoate ochii cu ceva, expus fiind la câte și mai câte șicanări și neplăceri, iar restul i se plătește la anul sau doară și mai târziu și până atunci el trebuie să se ajute cum poate, luând bani împrumut, ca să-și poată procura cele de lipsă de toate zilele.

Se plânge la preot, acesta având și el ale lui afaceri îi zice: Ce să facem? Trebuie să trăim

CLEMENT IANUL

cum putem nu cum vrem.

Se plânge, respective roagă forurile școlare superioare, să dispună plățirea salariului restant?

Atunci și-a aprins paie în cap, să se gate numai de ducă, căci om străin fiind, fără sprijin și fără ajutor, toți îl invidiază numai pentru că își cere ce e al său, deși poate că e unul dintre cei mai buni învățători.

Ba dacă văd că nu se duce, locuind singur, îl sperie prin podul școlii și pătrund chiar și în chilia unde doarme mascați și înnegriți cu funingine, amenințându-l ba chiar batjocorindu-l și bătându-l, precum a pățit un antecesor al meu în Marmația (Vișeu de Jos).

Să zicem că și cel ce servește în comuna sa, încă nu-și capătă salariul regulat, dar totuși are cunoscuți, rudenii, e în legătură cu unul și cu altul care mijlocesc încasarea salariului mai cu înlesnire.

Unii poate vor cugeta că nu stau lucrurile chiar așa de rău, după cum le descriu ei.

Toate acestea le spun din pățaniile mele și ale altora.

Ca preparand absolvit am fost ales de învățător în Vișeu de Jos, în Marmația, cu 600 cor. Acolo am servit doi ani. În anul prim am căpătat întreg salariul cu greu mare, în anul al doilea însă, n-am primit din salariu decât 150 cor., iar restul de 450 cor. nu l-am primit până aproape după doi ani, deși m-am săturat a mai scrie pe la superiorii școlii.

În urmă aproape după doi ani de așteptare, l-am primit, după ce mă mutasem în altă stațiune, dar și atunci numai improcesuând senatul cu avocat.

Iată, dar, foarte pe scurt prin câte greutăți trece unul ce servește în alte stațiuni, pe când cel de acasă nici nu vrea să audă de toate acestea¹.

Nu întâmpinăm însă greutăți așa mari, ca cele descrise în numărul trecut, totdeauna și atât cel de acasă, cât și cel din străinătate, trăind între împrejurări mai favorabile și cumpătați fiind, încă ca juni după împrejurări pot să-și adune și ceva bănișori.

Să revenim acuma la obiect, de la care m-am fost depărtat puțin.

După părerea mea, ar fi bine ca fiecare învățător numai după un serviciu de 4-5 ani și numai după ce a ajuns în o așa stațiune unde cugetă că ar putea trăi și ca căsătorit cu familie, în care timp să pună și deoparte ceva, zic numai după aceea să se cugete mai serios la căsătorie, ca nu cumva căsătorindu-să în un loc unde nu-și capătă competențele sale regulat și neputând trăi acolo, să fie silit a se muta cu familia din un sat în altul.

Nu trebuie să ne ținem strict de aceasta că învățătorul numai după un serviciu de anumiți ani să se căsătorească, căci dacă cineva chiar la începutul carierei sale poate face o parte bună, pentru ce să lase pasărea din mână pentru cea din gard?

Căsătoria ceva mai târzie, cam la etatea de 26-27 de ani e recomandabilă și în ceea ce privește fondul de pensie învățătoresc.

Dacă intervine moartea prea de timpuriu până când învățătorul e june, ce e drept e dureros, dar cel puțin nu lasă după sine muier și orfani cu lacrimi pe obraz și în mijlocul drumului, deoarece în legea de pensie la § 13 se zice că „Muierea celui îndreptății la pensie, murindu-i soțul primește ca văduvă un ajutor anual ordinar, dacă soțul ei a servit cel puțin 10 ani computabili și dacă ea a trăit în căsătorie cel puțin un an”.

De aici vedem, că murind învățătorul înainte de a servi 10 ani calculabili, văduva și orfanii săi nu vor primi ajutor, prin urmare rămân de necaz în lume.

Dumnezeu, însă, când a făcut pe strămoșul nostru Adam a zis: „Nu-i bine să fie omul singur pe pământ, să-i facem lui muier”.

De sine se înțelege că dacă Dumnezeu a zis așa, atunci numai așa e bine. Sunt mulți în timpul din urmă, care cugetând că vor aduna avere și vor trăi mai ușor, nu se căsătoresc niciodată.

Mulți burlaci de aceștia, de care aflăm destui pe la orașe mai cu samă, neavând acasă la ei nici o distracție, o caută prin birturi și societăți demoralizate și în loc să-și facă avere pierd și cele câteva însușiri bune pe care înainte le posedau.

Un om tânăr e expus la multe ispite, pentru aceea fiecare învățător în decursul juneței sale să înconjure acele societăți și pe acei indivizi care ar putea să-l seducă pe cărări greșite și, din contră, să cerce societățile oamenilor onești, de la care totdeauna poate învăța lucruri bune și de folos. Să-și

¹ Foaița Poporului, Sibiu, Anul XIII, 1905, nr. 46 (13/26 noiembrie), pp. 617-618.

CĂSĂTORIA ÎNVĂȚĂTORILOR

aducă totdeauna aminte de misiunea frumoasă ce o are, de a deștepta, lumina și instrui pe alții.

Cu deosebire să înconjure crășmele, prin cercetarea cărora nu numai își pierde autoritatea, ci de multe ori convenind acolo cu oameni beți e expus la multe neplăceri.

Să țină cont învățătorul de zisa Sfintei Scripturi: „Voi sunteți lumina lumii”, nu poate să se ascundă cetatea „deasupra muntelui stând, nici aprind lumina și o pun sub acoperemânt, ci în luminar și luminează tuturor celor din casă” (Matei c. 5 v. 14).

Adică învățătorul ca să nu și piardă raza înaintea discipolilor săi și înaintea altora și ca lucrările sale să fie încununat cu succes, trebuie ca purtarea sa să fie totdeauna de model, pentru că nime nu poate conduce pe alții rătăcind el însuși.

În alt loc în Sfânta Scriptură se zice: „Iară cine va sminti pe unul dintre acești mici care cred în mine, mai bine este lui să-și spânzure o piatră de moară de grumazul lui și să se înece în adâncul mării. Vai lumii de sminteli... Însă vai omului aceluia prin care vine sminteală” (Matei c. 18 v. 7 și urm.)

Firea omenească e foarte slăbănoagă și ca să se ferească orișicare învățător de atâtea curse, ce ne stau în cale ca oameni necăsătoriți trebuie și e bine ca toți învățătorii să se căsătorească.

Știm că căsătoria este taina aceea, prin care două persoane libere, bărbat și femeie, se leagă din bună voie că vor viețui laolaltă până la moarte.

Pentru aceea fiecare învățător, încât se poate, să se ferească de o căsătorie nefericită, încă înainte de a păși în pertractări cu vreo femeie pe care ar avea de cuget să o ia de soată în căsătorie, trebuie să se cugete bine și să-și dea sama de ceea ce face, să întrebe de părinții și binevoitorii săi, dacă e bine sau nu, să facă ceea ce dânsul are de cuget.

Baza căsătoriei trebuie să fie iubirea reciprocă din partea ambilor soți de căsătorie.

O clădire, de exemplu, care are fundamentul bun și solid nu e expusă a se ruina așa iute ca una ce-i clădită pe fundament slab, astfel și căsătoria care e bazată pe iubire adevărată nu va fi zguduită de neînțelegeri, certe, bătăi, ba chiar și divorțuri, după cura vedem că se întâmplă între mulți căsătoriți.

A să însura nu e lucru ușor, cu deosebire nouă învățătorilor, care trebuie să trăim și îndestulăm și mai cu puțin.

Învățătorului, ca și oricărui alt individ salarizat mai slăbuț, îi trebuie o soție care să poată servi altora de exemplu în ceea ce privește purtarea sa morală, iubitoare de soțul său, corespunzătoare și demnă de el, cultă, onestă, păstrătoare, econoamă bună, să știe suferi la caz de lipsă și neajunsuri și, pe lângă acestea, e bine dacă are și ceva avere¹.

Sunt de înconjurat din partea noastră femeile leneșe, proaste, superstițioase și, mai ales, cele demoralizate, bețive și luxoase.

Multe însușiri bune sunt cele înșirate, în numărul trecut, dar pentru aceea am zis că învățătorului i-e greu a se căsători bine.

Vor cugeta unii că sunt prea multe însușiri bune, să mai las din ele, dar orice ar cugeta cineva totuși femeia învățătorului e de lipsă să le posede toate cele înșirate, căci altcum căsătoria lui nu va fi deplin fericită.

Maioritatea dascălițelor posed toate însușirile acestea, onoare lor.

O căsătorie bună și fericită fără iubire nefățărîtă nici nu să poate închipui.

Numai acea femeie va fi demnă să fie soție de învățător, care e în stare să arate femeilor noastre de la sate calea adevărată, adică să fie exemplu în moralitate și onestitate în ochii publicului, să-și țină casa în așa ordine încât și prin aceasta să premerge cu exemplu, după aceea să fie mamă bună și din familie bună.

Sub familie bună nu este a se înțelege numai acele familii și acei indivizi care posedă averi, căci poate să fie cineva din familie bună și pentru aceea în stare materială modestă și întors, din familie slabă, dar pentru aceea avut.

În moralitate, ordine, curățenie, mamă bună și onestitate este a se înțelege cultura unei femei. Nu rezultă că toate femeile câte poartă rochie să întrunească și posedă numai însușiri bune, precum

¹ *Idem*, nr. 47 (20 noiembrie/ 3 decembrie), pp. 632-633.

CLEMENT IANUL

nici aceea că cele ce poartă pânzături (cătrînță) n-ar poseda aceste calități pentru că „nu haina face pe om”.

Încât e posibil, învățătorul trebuie să năzuiască ca prin căsătorie să-și câștige și oameni de ajutor, cu care fiind în legătură să-i fie șoaptele bune ca să nu fie clătît, eventual răsturnat de vânturile răutăcioase ce bântuie în lumea de acum.

Rău, foarte rău, greșesc aceia, care înainte de a să căsători leagă relații de amor cu persoane, care nu posed nici însușiri bune, nici sunt din familii bune și n-au nici avere; care mai înainte nici nu visau că ar fi atât de norocoase încât să devină amantele, ba chiar soții de învățător și pe care, mai târziu, le și iau în căsătorie.

Și durere mulți cad în astfel de ispite.

Aceia nu cugetă ce fac, ba în naivitatea și îndărătnicia lor, nu află alte persoane mai demne, mai cu vază, mai oneste și mai pe scurt, la care, după zisa Românului i se stă să fie dăscăliță, deși binevoitorii și rudeniile lor care îi înconjură l-ar apăra de atari femei, cum apăra mama pe fiul său de foc și de apă.

Mai târziu însă le urăsc și au trai rău în casă, deoarece văd că atari soții nu sunt în stare să-și țină casa-n rând, nici să pregătească o fiertură mai de dăi Doamne, deși are din ce, iar dacă vede pe alt coleg al său cu o soție mai onorabilă, lui îi este rușine să se prezinte cu a sa în societatea oamenilor inteligenți.

Atari indivizi în loc să se mai ridice prin căsătorie, decad în toată privința.

Cum va avea acel învățător vază înaintea altor oameni inteligenți și cum îl vor clasifica aceia, văzând că el singur se desconsideră și merge înaintea altarului fără sfială cu o muiere, care nicidecum nu-i demnă să fie soția lui? Știu un caz când dl. inspector școlar comitatens regesc, Polyansky, cu ocaziunea vizitării unei școli, după datina sa, a voit să facă vizită acasă la învățătorii acelei școli, ca așa să-i cunoască mai de aproape.

Ieșind din școală, zise învățătorului claselor superioare, că ar voi să viziteze pe învățătorul ce conducea clasele inferioare acasă și-l roagă totodată să-l însoțească.

Acesta știind în ce stare de compătimit se află colegul său în ceea ce privește ordinea și aranjamentul intern al casei sale, zise: în deșert mergem că doamna nu-i acasă, am văzut-o din școală mergând de acasă.

A spus însă un neadevăr, numai ca să nu mai vadă și dl. inspector neorânduiala acelei case, având o soție acel învățător neregulată în toată privința.

Astfel de muieri nu numai că nu corespund chemării lor de econoame bune, ba unele prin purtarea lor scandaloasă strică și pe altele făcându-se de râs oamenilor.

O muiere demoralizată posedă ea oricâte alte însușiri bune, toate acelea nu-i folosesc nimic și nu mai au nici o însemnătate.

Soția învățătorului trebuie să fie mai departe și păstrătoare, pentru că de am avea oricât de mari averi și nu le știm ținea și păstra, cu timpul se duc toate pe urma celor 12 milioane risipite de marchizul Anglesey din Londra, în decurs numai de 7 ani.

Ce s-ar alege din noi dacă muierile noastre n-ar ști păstra, ci ceea ce câștigăm cu crunte sudori și nenumărate imputări, ele ar da și risipi neconținut pe lucruri netrebuincioase fără care putem trăi?

Desigur, am ajunge rău.

O soție bună, nu numai știe păstra, ci face din puțin mult și lucrurile casnice și le isprăvește singură cu mâna sa; nu dacă are de tors un scul de lână sau un tort de cânepă îndată să-l dea la vecină-sa că toarce bine, că doară n-o făcut-o pe ea o coroană.

Dacă are de țesut o pânză nu îndată cu țesătoare, ci muierile harnice și le fac ele singure, iar banii care i-ar da la lucrătoare îi folosesc în alte părți.

Sunt însă cazuri când muierea este împiedecată de prunci sau are prea multe lucruri deodată, pe care nu este în stare să le isprăvească toate dânsa, atunci, da, trebuie și e de lipsă să-și conducă lucrătoare¹.

¹ *Idem*, nr. 48 (27 noiembrie/ 10 decembrie), pp. 645-646.

CĂSĂTORIA ÎNVĂȚĂTORILOR

Învățătorul nu prea mult timp petrece pe acasă, mai ales iarna în timpul prelegerilor.

Dacă soția învățătorului va fi atât de comodă încât nu-i place a să mânji pe mâini cu nimica, atunci desigur nu va trece mult timp și nu se va întina, pentru că nu va avea de ce.

Suntem siliți a ține după împrejurări și puțină economie, barem ce e neapărat de lipsă: o vacă de lapte, un porc sau doi, ceva galițe, etc., etc.

Și dacă soțiile noastre, în absența noastră, nu vor căuta și nu vor îngriji de toate acestea și nu se vor convinge în persoană în ce stare să află, ci se vor încrede în servitori, de multe ori le vom afla țepene sau dacă nu chiar așa când vom veni, vom afla acasă și pe la grajd toate lucrute pe dos.

Ceea ce se ține de grădina de legume și flori, de sine se înțelege că toate lucrările de acolo cad în sfera de activitate a muierii, respective au să se întâmple sub supravegherea și că dacă se va lăsa în nădejdea altora când va căuta legume în grădină va afla cucute în locul lor, mai înalte decât gardurile.

O muieră care e deprinsă cu astfel de lucrări își ține grădina de flori și legume în bună rânduială cultivând tot felul de legume, nelăsând nimic de dorit.

O econoamă bună cearcă, se uită și ce e cu puțință face dânsa în lipsa bărbatului său, așa încât dânsul la școală poate fi liniștit îndeplinindu-și acolo lucrările sale, fără a cugeta acasă.

Muierile noastre trebuie să fie și econoame și doamne, ținând pas cu lumea care pe zi ce merge înaintează cu pași grăbiți.

Învățătorul trebuie să-și ia o așa soție cu care să se poată prezenta și în societate fără a fi arătat cu degetul de alții, să fie în stare a primi în casa sa pe orișicine, să știe fierbe, să-i fie casa așa întocmită și aranjată încât oaspele seu să fie îndestulat și să se afle bine în casa ei.

Econoama bună face multe din ale sale isprăvuri fără a ști bărbatul că cum s-a făcut și fără a contribui el cu nimic.

Ea pune în grădină ceapă, curechi și alte legume, încât ei îi prisosesc și prisosul îl dă, pe lână sau alte articole, de care are lipsă în casă, țăranșilor noastre care au lipsă de acele legume dar nu le au pentru că, sau nu le place a plivi și săpa atâta toată vara sau au fost ocupate pe la jupânul din sat cu altceva.

Când întrăm în vreo casă ne putem convinge dacă muieră din casă e econoamă bună sau rea.

Soția învățătorului fiind econoamă bună își va țese, coase, toarce și împleti toate lucrurile din casă ea singură după al său bun gust, nu dacă are lipsă de învelitoare pe pat și masă, tapete, păretare, etc. să le ia cu rădicata de la vreun Herczeg sau Goldstein și apoi plătește bărbate până ce îți vei urî zilele, că doară le plătești în rate.

Da, muieră harnică și cuminte și le face ea toate acestea pe rând, astăzi una, mâine alta, până, în fine, își face după recerință barem cele mai necesare fără nici o greutate mare.

Ba ce e mai mult lucrurile de casă sunt mai tari și mai frumoase cu mult ca cele de cumpărat și o muieră dexteră le știe aranja și întocmi cu mult gust și iscusință.

În o casă unde sunt multe lucruri de mână, după cum se zice, ai ședea și flămând, aranjată fiind ca o mică expoziție și privind de o parte îți atrage atențiunea un covor frumos, de altă parte o perină frumoasă cusută cu multă istețime, dincolo un ștergar țesut sau brodat în câte și mai câte forme și ne ocupăm de ele câteva minute delectându-ne oare cumva privind-le, care toate ca și cum ar avea gură să ne spună și să laude neîncetat dibăcia acelei muieri în a cărei casă se află.

Aceste muieri care merită toată lauda și înaintea căroră trebuie să ne plecăm, căci ca bune econoame, deși nu le-a fost destinat să locuiască în palaturi, dar ele, în adevăr, se simt foarte fericite văzându-se înconjurate în locuința lor, deși modestă, cu cele mai frumoase lucruri de mână lucrute de dânsese atât de artistic încât nu numai străinii, ci ele singure da multe ori stau în loc și le admiră, crezând că ca ale lor nu mai sunt.

Să fie orice salon, aranjat oricât de elegant cu cele mai strălucite lucruri de boltă, după părerea mea, o casă de rând împodobită cu lucrul de mână, respective de casă, totuși îl va întrece în frumsețe.

Da altcum muierile române în genere sunt înzestrate de Dumnezeu cu un așa talent încât mai ales care umblă și la școală unde se învață și lucruri de mână, țesăturile și broderiile lor până chiar și ale muierilor mai de rând sunt adevărate lucruri de artă, pe care le poți duce, fără sfială, la orice

CLEMENT IANUL

expoziție de acest fel.

În multe locuri, la sate unde ura, discordia, invidia și răutatea omenească n-a prins rădăcini, muierile învățătorilor, fiind dextere în lucrurile de mână, în lipsa de învățătoare, ar putea instrui ele școlărițele în lucrurile de mână, firește pe lângă ceva remunerațiune, prin ce muierile de la sate ar face un pas mai înainte¹.

Între altele, am amintit că soția învățătorului să știe și suferi neajunsuri, pentru că de multe ori oameni în stare materială bună suferă destule neajunsuri, mai cu seamă dacă au familii numeroase.

Câteodată muieria are lipsă de o haină, că vezi Doamne cele ce le are ies din modă, trebuie să le poarte; dar bine, ce să facem dacă finanțele nu ne conced și sunt alte lipsuri mai mari.

Muieria trebuie să aștepte cu haina până la prima viitoare, ar dacă nu știe suferi își va trage din gura ei și a familiei sale numai să-și facă ceea ce dorește.

În fine, nu strică dacă muieria învățătorului pe lângă toate însușirile cele bune mai posedă și avere, ferice de el.

Femeile leneșe nu numai învățătorilor nu le sunt de folos, ci de ele ar fugi orice bărbat dacă le-ar cunoaște de timpuriu.

Femeile leneșe sunt canon pe capul bărbaților, fiindcă își neglijează lucrurile lor pentru care bărbații, pentru lenea lor, trebuie să le plătească scump.

Ceea ce se ține de superstiții și sărbători mincinoase, care la poporul nostru au prins rădăcini atât de adânci încât vor mai trece multe generații până ce se vor delătura, soțiile noastre și alte muieri culte le pot combate mai bine ca bărbații, arătând muierilor celor leneșe și babelor celor mincinoase, că lor nu li se întâmplă nimic, deși lucră în acele zile.

Atât eu, cât și soția mea, am avut multe dispute cu astfel de muieri, toate au fost în deșert pentru că ziceau: preoteasa poate să lucre, că popa îndată ce se bolnăvește îi citește și îi trece, iar despre soția mea dacă nu mai știau ce să zică, fiindcă suferă uneori de durere de cap, se încercu, vezi Doamne, a o capacita, că pentru aceea o doare capul așa des pentru că lucră în sărbătorile lor; sau alte întâmplări ne aduceau aminte, ca și cum celor ce țin aceste sărbători nu li s-ar întâmpla nimic. Și totuși, în timpul din urmă generația mai tânără parcă nu se ține morțiș de aceste prostii.

Ferice de acei bărbați pe care Dumnezeu i-a ferit de muieri demoralizate și bețive.

Beția și imoralitatea se țin de mână deoarece omul beat e în stare să comită orice faptă rea neștiind atunci de nici o rușine.

Este un proverb bătrân: „Uită-te la mamă și apoi îi ia fata” și încă unul „Capra sare peste masă, iada sare peste casă”.

Un bărbat bețiv încă e urât, dar ca o muierie bețivă nu se poate închipui nimic mai urgent și mai scandalos pe întreg rotogolul pământului.

Muieria bețivă nu numai își fură rasa și agonisita bărbatului, aducându-l la sărăcie, ci se face de răs la tot satul comițând cele mai scârnave lucruri în stare de beție, dând astfel pildă rea și altora.

Muierile leneșe stau pe o treaptă cu cele luxoase. Cât plătește bărbatul celei leneșe, pentru lucrurile neglijate de ea, atâta va plăti bărbatul muierii luxoase pentru luxul și capriciile aceleia.

Muieria ce duce lux nu numai goleşte punga bărbatului, ci de multe ori ajung la certuri, neînțelegeri, ba chiar și la bătăi cu bărbatul ei.

Femeile luxoase încă se țin între cele de desprețuit, ca unele ce nu-și pricep chemarea, pentru aceea trebuie să le înconjurăm.

Femeia bună e cunună de aur pe capul bărbatului, iar cea rea cunună de spini și iarăși muieria bună e îngerul păzitor al bărbatului.

Bărbatul e expus la mai multe supărări, deoarece vine în contact cu lumea din afară mai mult ca muieria și dacă Dumnezeu l-a dăruit cu o soție bună și fidelă, aceea îi știe alina supărarea prin vorbele sale frumoase și izvorâte din o inimă iubitoare și atrăgătoare către soțul ei. O muierie bună petrece surâzând și așteaptă cu plăcere pe bărbatul său care pleacă sau se reîntoarce de undeva; pe când un demon de muierie ce nu-și iubește bărbatul, nici îl pleacă când se duce, nici îl așteaptă când vine, ci din contră iar plăcea să meargă și să nu să mai întoarcă ca să-și poată pune la cale lucrurile ei diavolești.

¹ *Idem*, nr. 49 (4/ 17 decembrie), pp. 659-660.

CĂSĂTORIA ÎNVĂȚĂTORILOR

Nu sunt dară pentru învățător muierile leneșe, demoralizate, bețive și luxoase ca unele ce sunt menite a cauza nefericirea bărbaților și familiilor lor.

Să fim dar cu mare băgare de seamă, ca nu cumva prin căsătorie rea să ne nefericim pe întreagă viața.

Bărbatul trebuie să fie stăpân muierii sale, iară muieria să se teamă de dânsul; nu după cum fac unii că se lasă stăpâniți de muieri.

Nu trebuie însă ca bărbatul să se încreadă prea mult în sine; și muierii trebuie să-i dăm ascultare, căci și dânsa are de multe ori drept.

Soții de căsătorie numai atunci pot să trăiască bine dacă să vor înțelege în toate acțiunile lor unul cu altul; numai când muieria nu cedează de loc ci voiește cu orice preț să se întâmple așa după cum dispune dânsa, deși nu e bine, numai atunci este a se aplica sentința „bărbatul trebuie să fie cap muierii”, etc.

De multe ori, însă, unele femei deștepte, pe care soarta vitregă le-a legat de bărbați cu năravuri rele, neghiobi și leneși, sunt în stare să conducă cu mult mai bine lucrările economice și casnice decât bărbații lor slăbănogi; față de aceste muieri nu este a se înțelege supremația bărbatului, care nu e în stare să se stăpânească pe sine de cum pe alții¹.

Ca căsătoria să fie adevărat fericită se recere, ca nu numai muieria posedă însușiri bune, ci în schimb și noi bărbații prin purtarea noastră bună să câștigăm soțiilor noastre bune distracție și să nu le facem zile negre prin purtarea noastră dură, necorespunzătoare sau proastă, pentru că poate să fie o muierie oricât de bună și înzestrată cu cele mai frumoase însușiri dar văzând că bărbatul său, prin purtarea sa rea și destrăbălată, a nefericit-o, foarte ușor poate să se strice și ea și să devină rea.

E de lipsă ca din când să cercăm societățile oamenilor inteligenți, precum și petrecerile oamenilor onești, ca așa împlinind și poftele muierii barem în parte, să se simtă fericită cu bărbatul ei.

Datorința bărbatului e să câștige în afară cele de lipsă pentru susținerea familiei, iar muieria să cruțe cele adunate.

La caz când vreunul din soții de căsătorie devine bolnav, datorința celui sănătos e să îngrijească de el, arătând și prin aceasta iubirea, compătimirea ce o păstrează unul față de celalalt.

Un bărbat fidel dă socoteală soției sale de tot filerul câștigat și spesat și la caz dacă dânsa vede că banii se dau și pe lucruri, care nu sunt neapărat de lipsă, dânsa nu lasă sau îl sfătuiește să nu facă așa ceva. Noi învățătorii avem datorința să creștem și instruim nu numai pruncii încredințați nouă în școală, ci ca tată de familie trebuie să ne creștem și fiii noștri proprii, conform timpului și sistemului modern.

Muierile noastre sunt chemate să ne ajute la creșterea copiilor mai ales până la etatea de 6-7 ani, până când stau sub nemijlocita îngrijire a mamelor.

O mamă bună știe să și crească fiii săi în frica și iubirea de Dumnezeu, adică le dă o creștere religioasă morală, care este baza creșterii. Sub îngrijirea învățătorilor, fără îndoială, din pruncii crescuți astfel vor deveni oameni onorabili și înțelepți, care știu să-și iubească neamul și patria, iar din fetițe, adevărate matroane și mame bune, pentru că cine începe bine acela și sfârșește bine.

În timpurile din urmă, adevărat că creșterea pruncilor e împreună cu mari greutate și un învățător care pe lângă salariul său nu va mai avea la îndemână și ceva moșioară, numai foarte cu greu ar fi în stare să și crească copii după așteptare, mai ales dacă are și familie numeroasă.

Pe lângă toate acestea, și în trecut și acuma, sunt mulți oameni care nu dispun de avere, dar pentru aceea știu să-și crească copiii și prin școli cu deosebire dacă sunt diligenți și cu purtare bună. Cu cruțare, paciență și sârguință omul poate să-și ajungă scopul.

Cunosc un învățător, care a servit vreo 35-40 ani cu salariu mai puțin ca noi, avere nu avea, dar pentru aceea astăzi are un fiu profesor de teologie în Gherla, altul profesor gimnazial în Beiuș și 2, dacă nu mă înșel 3 fete învățătoare de stat.

Cum a putut să-i crească pe toți?

Așa că pruncii în casa părintească au avut o creștere bună, iar în școală ei au fost tot cei dintâi și crescând mai marișori ei înșiși își câștigau cele de lipsă ca instructori la alți copii.

¹ *Idem*, nr. 50 (11/ 24 decembrie), pp. 673-674.

CLEMENT IANUL

Feciorii fiind mai mari au scăpat de școală și devenind oameni cu pâine, au ajutat pe tatăl lor la creșterea fetelor.

Având, deci, mama o influență foarte mare asupra creșterii copiilor, e necesar ca soția învățătorului să se priceapă la aceasta și încă bine.

Pruncii fac ceea ce văd că fac și părinții lor; pentru aceea atât învățătorul, cât și muierea lui să se ferească nu numai în afară de a săvârși fapte rele eventual a se purta inconvenabil, ci și în casa lor în mijlocul familiei trebuie să fie la culmea chemării lor de părinți.

Noi, învățătorii, trebuie să ne năzuim mult ca și prin creșterea pruncilor noștri să dăm exemplu altora; aceasta cu atât mai vârtos, că mulți oameni de-ai noștri, mai ales de la sate se ocupă foarte puțin cu creșterea copiilor și pun foarte puțin pond pe educarea lor.

Mai mult se îngrijesc de creșterea și îngrijirea unui vițel sau purcel bun, decât de creșterea unui copil.

Trebuie să ne ferim totdeauna de expresiuni proaste la adresa copiilor, ca: mâncate-ar pozna, minunea, comedia, porcule, câine, calule, etc.

Se întâmplă de multe ori că pruncii sunt pedepsiți, din o cauză sau alta, de careva părinte, atunci celălalt, la rândul său, trebuie să aprobe și el pedeapsa aplicată, chiar de ar fi cam mare, nu după cum au datină mai ales unele muieri, care văzând pe bărbații lor pedepsind pruncii neascultători, strigă ca din gură de șarpe: „Noa, li omorî, hoherule, blestematule..., doară el e mic ce știe el, lasă-l că doar n-o făcut nimica”, și alte câte și mai câte.

Văzând copilul că mamă-sa îi prinde parte, în loc să se coreagă, de altă dată face și mai rău.

Din acei băieți devin apoi niște ștregari de ordine primă și după ce devin mari bat ei pe acei părinți, care n-au fost în stare să-și facă datoria de părinte crescându-i rău¹.

Părinții trebuie să și iubească pruncii lor, să nu uite însă că iubirea aceasta să nu treacă în mărăreală sau ninereală, cum se mai numește dragostea din cale-afară față de copii. Părinții care își mărăresc copiii, aceia de-ar face copilul ori ce faptă rea, îl lasă nepedepsit și așa crește neștiind acel copil să se entuziasme pentru bine și să se ferească de rău, la dânsul e binele ca și răul și întors.

Astfel de creștere e foarte greșită, deoarece din băieții ninerăți devin cei mai periculoși oameni.

Mai au părinții și datina urâtă că, mai ales când se întâmplă între dânsii (părinți) ceva neînțelegere, de învață pruncii să zică vorbe rele la adresa celuilalt părinte ca și prin aceasta să-și răzbune mânia.

Între bărbat și muiere, de multe ori, se întâmplă neînțelegeri și certuri, după zisa Românului „casa omului nu-i biserică”, dar la așa ocaziuni trebuie înconjurate vorbele urâte și proaste în prezența copiilor.

La tot cazul scârba trebuie să o înconjurăm, se fim moderați și să nu facem gură mare pentru orice nimica.

Învățătorul, ca pedagog, lucrurile acestea trebuie să le înțeleagă mai bine, decât muierea sa și dacă vede că aceasta greșește câteodată, dânsul are datoria să-i spună și ei, că ceea ce face nu-i bine și să-i explice ce are de făcut.

Vorbind despre căsătoria învățătorilor nu pot trece cu vederea să nu amintesc ceva și despre însemnătatea căsătoriei și pentru învățătoare ca unele ce încă aparțin la corpul învățătoresc.

E bine ca și dânsule să se că să dorească, deoarece pentru dânsule de multe ori căsătoria e mai favorabilă ca nouă bărbaților, pentru că ca muieri culte și pe lângă aceasta și salarizate, în tot cazul pot să se căsătorească cu bărbați asemenea bine salarizați, respectiv cu stare materială bună.

Învățătorii, mai ales, cei confesionali de la sate, foarte rar pot să lege căsătorie cu vreo învățătoare, simțindu-se lipsa ardentă a acestora.

O muiere e expusă la mai multe ispite și clevete, care în ziua de astăzi sunt la modă, o femeie mai iute își pierde reputația și numele cel bun ca un bărbat.

Și din acest punct de vedere este recomandabilă căsătoria pentru învățătoare.

O învățătoare oarecare era în legături amoroase cu un domn (burlac) care, între multe

¹ *Idem*, nr. 51 (18/ 31 decembrie), pp. 687-688.

CĂSĂTORIA ÎNVĂȚĂTORILOR

promisiuni ce-i făcuse, era și aceea că o va lua în căsătorie.

Dânsa într-atâta era orbită de amorul său, încât chiar și chitanța i-o da lui ca să scoată salariul, pe care dânsul îl folosea după plac, iar ea trebuia să umble flămândă și goală și iarna în haine de vară, mâncând mălai gol, pe care îl căpăta numai din grație de la servitoarea amantului său, care nu o iubea și ca să se folosească cu agonisita ei o știa amăgi cu câte și mai câte promisiuni mincinoase, pe care ea nu le vedea.

Aceasta a durat mai mulți ani până când, în urmă, aflând rudeniile ei de aceasta, au silit-o să se strămute căutându-și altă stațiune.

Acesta este numai un caz, dar știu și sunt și alte multe, pe cari nu voiesc a le aminti aici.

Luând în considerare toate cele zise în această lucrare, se poate convinge orișicine că atât învățătorii, cât și învățătoarele au lipsă să se căsătorească, căci numai căsătorindu-se bine vor avea liniște și vor fi fericiți, împărțind bucuriile și supărările bărbatului cu muierea și aceasta cu soțul ei.

Și acum mulțămînd tuturor pentru atențiunea cu care au binevoit a petrece modesta mea lucrare, care poate a fost scrisă în un stil simplu și popular și care poate pe unii i-a jenat, doresc ca cele citite să pătrundă cu deosebire în inima celor tineri, ca aceștia, să învețe din pășaniile altora și așa ferindu-se de rău și urmând pe cărarea cea bună să fie spre fericirea lor și spre bucuria noastră a tuturor.

Să ne fie deviză, atât celor căsătoriți, cât și celor tineri, care au să se căsătorească, următoarele versuri de V. Bumbac:

Binecuvântată este
 Casa în care se găsește
 Armonie pe deplin.
 Unde scumpele cuvinte
 Ale bunului părinte
 Cu sfințenie se țin.
 Pacea acolo-și are locul
 Iar cu pacea și norocul
 Acolo-i nedespărțit.
 Lucrul merge cu sporire
 Și aduce răsplătire
 Traiul este fericit.
 Binecuvântată este
 Casa în care se împlinește
 Al părinților bun sfat:
 Ca copiii lor să crească
 Bine și să propășească
 În cultură ne-nctat.
 Căci nu este fericită
 Casă, ca cea-mpodobită
 Cu fii buni și cultivați.
 Fii, părinți din acea casă
 Și pe lâng-o simplă masă
 Sunt cei mai îndestulați.

Sâniosif, 1905¹.

* **Clement Ianul** era de loc din Salva. A fost ales învățător în 30 ianuarie 1898, dar postul l-a ocupat numai din 15 martie același an, postul fiind suplinit până atunci de preotul satului. A servit până în 1 septembrie 1905, după care a fost mutat la școala fundațională din Prundu Bârgăului. A fost în învățător foarte zelos contribuind mult la ridicarea prestigiului școlii din Sâniosif, înființând un cor bisericesc și a donat bisericii un policandru cu 12 lumini în preț de 130 coroane (Preot Ștefan Buzilă, *Monografia comunei Sâniosif sau Poiana, Sâniosif*, 2010, p. 231).

¹ *Idem*, nr. 52 (25 decembrie 1905/ 7 ianuarie 1906), pp. 702-703.

POIENARIÎ ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE A NEAMULUI ROMÂNESC (1914-1918)

OFILAT VARVARI¹

Primul Război Mondial a fost dezlănțuit de cele două grupări de state: Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria și Italia) și Tripla Înțelegere (Anglia, Franța, Rusia) pentru împărțirea sferelor de influență ale lumii, acapararea de colonii și teritorii străine.

Pretextul izbucnirii războiului s-a ivit în 28 iunie 1914, când Franz Ferdinand, moștenitorul tronului austro-ungar, a fost asasinat la Sarajevo de un tânăr sârb. După o lună, la 28 iulie 1914, Austro-Ungaria declară război Serbiei și vâlvătaia ia proporții, căpătând caracter mondial.

Austro-Ungaria începe imediat operațiunile militare, la care sunt antrenate provinciile imperiului, între ele și Transilvania, cu întreg potențialul uman și material. În satele românești de pe Valea Someșului spectrul războiului alături de asupritori era tot mai puțin popular. Participarea ardelenilor la război nu le aducea libertatea mult râvnită de sub ocupația maghiară.

Mobilizarea în Poiana s-a publicat prin baterea tobei și afișarea de publicații tipărite în 1 august 1914. A doua zi, în 2 august, într-un zgomot asurzitor provocat de tunetele mânioase ale prorocului Ilie, au și plecat contingentele până la 42 ani. La plecarea cu trenul, pe linie îngustă (Roiban), mobilizații au fost însoțiți la gară de toată lumea din sat, în frunte cu preotul Ștefan Buzilă, soția lui și învățătorul Carol Henci. La sosirea trenului cu platformele încărcate cu măgureni și ilveni, scena despărțirii căpăta conotații dramatice. Plânsetele și jalea au cuprins tot satul. Au mai fost și alte chemări sub arme, însă sătenii s-au obișnuit, iar drama despărțirii se reducea la familia părăsită de tată, fiu, frate². Menționăm că ostașii cuprinși în prima parte a statisticii s-au întors sănătoși acasă, iar în partea a doua apar răniții, prizonierii și morții.

Poienarii aflați în timpul serviciului militar obișnuit la data izbucnirii războiului erau 10 tineri, care s-au întors acasă:

1. Dănilă Ioan Mănăstire, honved, regimentul 32.
2. Niculai Toma Ureche, honved, tunar, Galiția.
3. Alexandru Ioan Ilie, tunar în Bosnia.
4. Niculai Vartolomeu Mănăstire (Rus), honved, regimentul 32.
5. George Ifimia Pavelea, armata comună, regimentul 63.
6. Leon Vasile Șotropa, tunar.
7. Niculai George Pop, armata comună, regimentul 63.
8. Pavel Martin Creț, la aprovizionare.
9. Mendel Maister a lui Harș (evreu).
10. Ioan Afrim Cosmi, armata comună.

În 1 august au fost mobilizați următorii 25 de rezerviști până la 42 de ani, iar 16 au venit sănătoși:

1. Pantelimon Doroftei Dănilă, armata comună.
2. Ioan Afrim Cosmi, armata comună.
3. Haralampe Maria Buta
4. Zaharie Precup, fierar.

¹ Ofilat Varvari, *Comuna Poiana Ilvei până la începutul mileniului trei – Pagini de monografie*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2004, pp. 110-117.

² Informațiile despre poienarii din războiul de întregire a neamului românesc sunt preluate din însemnările preotului Ștefan Buzilă, aflate pe un exemplar al *Monografiei satului Poiana*, 1910, aflat în biblioteca parohiei Poiana, martor al evenimentelor.

OFILAT VARVARI

5. Anhidim Tintean (Mureșan).
6. Sidor Toma Buta
7. Ștefan Anton Zagrai
8. Lăron Grigore Lupșan
9. Necita Iftimia Pavelea
10. Victor Cărbune, a Anei Luci, apoi Creț, apoi Scridonesi.
11. Oașaul Maier Maistăr a lui Harsch – caporal.
12. Oașaul Maier Maistăr a lui Harsch – sergent.
13. Necita Gavrilă Găină
14. Macedon Vasile Huciu – sanitar.
15. Grigore George David
16. Cosma Mărtian Creț

În ziua plecării primilor mobilizați, 2 august 1914, sosește o altă listă cu 27 bărbați, din care au venit acasă fără probleme de sănătate:

1. Clement Virtolomei Creț – sanitar.
2. Flore Necita Guzu, tunar.
3. Anhidim Anton Pop
4. Vasile Ion Candale
5. Tănase Doniză Guzu – sanitar.
6. Ion George Mușină, tunar.
7. Ioan Vasile Șotropa
8. Carol Henciu – învățător, telefonist.
9. Vasile Ioan Mușină, artilerist.
10. Niculai Ion Olar
11. Solovăstru Macavei Roman
12. Procope Iacob Iancu
13. Ioan Vârnăvă Pop, fiind primar, a fost lăsat acasă.

O zi mai târziu, în 3 august, Ioan Badiu, învățător, a fost chemat la oaste și eliberat imediat.

Din 4 rezerviști plecați în 9 august 1914 s-au întors acasă cu bine:

1. Ițic Harsch Maister, evreu.
2. Grigore Gavrilă Găină, lucrător la calea ferată.

Din cei 20 de tineri sub 20 de ani chemați la oaste (asântați) în 15 septembrie 1914 s-au întors acasă 13:

1. Sabin Cosma Ureche
2. Damian (Costan) Alexandru Ursa
3. Emil Carol Pop
4. Eliseu Filip Rus
5. Simeon Terente Lupșan
6. Zaharie Pavel Dănilă
7. Emanoil Grigore Șotropa
8. Necita Maftei Ureche
9. Terente Maftei Ursa
10. Iacob Simeon Ureche
11. Alexandru Iacob Ureche
12. Petre Carp Marc
13. Alexandru Necita Huciu

În ultima lună a anului 1914, în preajma sărbătorilor de iarnă, Poiana a rămas mai săracă cu încă 19 bărbați, având vârsta între 24 și 36 ani, din care s-au întors sănătoși 11:

1. Maftei Dănilă Huciu
2. Dumitru Filip Rus
3. Domide Virtolomei Creț
4. Iacob Niculai Huciu
5. Ion Solcan din Rodna, slugă în Poiana.

POIENARI ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE A NEAMULUI ROMÂNESC (1914-1918)

6. Iacob Sofia Guzu
7. Isac Policarp Coruț
8. Toma Gavrilă Creț
9. George Gavrilă Găină
10. Ion Alexandru Leonte
11. Zaharie Policarp Coruț

Al doilea an de război, 1915, solicită tot mai multă „carne de tun”, fiind mobilizați începând din 18 februarie și până în 9 decembrie, în mai multe etape, un număr de 40 bărbați. Grupul ostașilor era format din tineri care împlineau 18 ani și trebuiau să satisfacă serviciul militar de drept, apoi bărbații între 19 și 50 de ani, considerați inapți la chemările anterioare, dar acum buni de luptă. S-au întors acasă sănătoși 33:

1. Ioan Ioan Lupșan
2. Vărnăvă Ioan Pop
3. Emil Ioan Buta, voluntar în Italia.
4. Ștefan Ioan Mușină
5. Scridon Tănase Scripor
6. Trofim Dumitru Ureche
7. Nicolai Toader Pop – pădurar.
8. Maftei Scridon Buta
9. Vasile Gavrilă Cosmi
10. Ion Grigore Lupșan
11. Ion Nicolai Buta
12. Iacob Fruchter, evreu – căciular (cușmar).
13. Miron Grigore Guzu
14. Anchidim Miron Guzu
15. Procop Login Bumbu
16. Odocim Alexa Guzu
17. Ignat Iacob Ureche
18. Petre Tănase Ureche
19. Gavrilă Nicolai David
20. Pantelimon Andron Huciu
21. Necita Mihăilă Huciu
22. Ioan Pop din Săsarm
23. Simion Nicolai Ilie
24. Simion Cleja – cojocar.
25. Anchidim Toader Creț
26. Mitrofan Florian Lupșan
27. Anchidim Ion Ilie
28. Iacob Necita Guzu
29. Grigore Mihăilă Buta
30. Procope Ilie Găină
31. Nicolai Vasile Mușină
32. Foca Gavrilă Creț
33. Pamfil Ion Timiș

Ca urmare a chemărilor repetate sub arme, satele transilvane au fost secătuite de bărbați apți de armată. În anul 1916, în urma celor trei convocări la oaste și verificări (14 aprilie, 18 mai și 30 iunie), excluzând șase tineri ajunși la vârsta cătăniei (18 ani), din cei 35 de bărbați rămași în Poiana între 19-50 ani, socotiți inapți la mobilizările anterioare, comisiile, forțând nota, au mai găsit „valizi” de luptă abia opt, dintre care s-au întors acasă sănătoși următorii:

1. Ignat Ioan Ursu (Colța) – țigan.
2. Isip Toma Leuca
3. Pantelimon Grigore Pop

OFILAT VARVARI

4. Maxim Neculai Huciu
5. Paramon Florian Lupșan
6. Titus Ștefan Buzilă
(toți 6 recruți)
7. Alexandru Iosif Ursa
8. Login Vasile Bumbu
9. Ion Simion Ureche
10. Iacob Ilie Ureche
11. Vasile a Anișchi Creț
12. Damian Toma Buta
13. Zaharie Niculai Huciu
14. Iacob Niculai Huciu

Pe tânărul recrut Titus Ștefan Buzilă, fiul preotului Ștefan Buzilă, absolvent de liceu, l-a prins războiul ca student la Școala de ofițeri, la arma artilerie grea, din Budapesta. În 1 martie 1917 a plecat pe front în sud, la Trebioje în Herțegovina. Sublocotenentul Ștefan a fost trimis pe front în Italia, unde a rămas până la sfârșitul războiului. După multe peripeții, ajunge acasă la Poiana, unde desfășoară o activitate intensă pentru participarea consătenilor săi la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 și formarea României Mari. A făcut parte din delegația poienarilor. În vâltoarea evenimentelor, ajunge la Cluj ca secretar al lui Dr. Amos Frâncu, președintele Comitetului Central Național.

Noul stat național unitar român este atacat din vest de revoluționarii maghiari care constituiseră, cu ajutorul rușilor, Republica Sovietică Maghiară. Ei doreau ocuparea Transilvaniei.

Tânărul locotenent ia parte activă la demontarea tunurilor secuilor de pe Telegvár, când aceștia se pregăteau să plece la Războieni pentru a lupta contra armatei române, ce se îndrepta spre granița de vest pentru a o apăra de invazia maghiară.

În urbea transilvană, Ștefan înființează, împreună cu alți români, organizația „Siguranța”, al cărei secretar și casier a fost. Pentru serviciile sale aduse statului național român, regele îl decorează cu medalia „Crucea de argint”. Pasionat de tehnică, este trimis de stat în anul 1920, ca bursier, să studieze la Politehnica din Roma (Italia). De aici, în anul 1925, se transferă la Politehnica din Berlin.

Românii din Transilvania, aflați sub stăpânirea austro-ungară împotriva voinței și intereselor naționale, au fost obligați să-și sacrifice viața pentru stăpânii lor. Din cei 161 poienari mobilizați, s-au reîntors la vatră sănătoși 112, iar cu ceilalți s-a întâmplat situația arătată mai jos.

Au murit pe câmpul de bătaie:

1. Miron Ioan Creț, mort în Galiția.
2. Zaharie Flore Lupșan, mort în Galiția (hotarul com. Prusitko).
3. Ion Miron Guzu, mort în Galiția.
4. Dumitru Doniză Huciu, dispărut (mort?).
5. Silivan Scridon Pop, mort în Serbia.
6. Toader Hurdea, mort în Serbia.
7. Maftai Clement Creț, mort în Serbia.
8. Doniză Vasile Șotropa, mort în spital la Cluj.
9. Ioan Maftai Ursa, mort în Serbia.
10. George Tănase Ureche, mort în Serbia.
11. Calistru Ioan Timiș, dispărut (mort?).
12. Maxim Niculai Pop, mort în Dej.
13. Ioan Toma Leuca, (mort?).
14. Doniză Cifor Buta, mort acasă, în concediu.
15. Grigore Ion Lupșan, (mort?).
16. Leon Login Ursa, dispărut (mort?).
17. Ioan Gavrilă Găină, (mort în luptă?).
18. Ioan Anton Pop, mort în luptă.
19. Toma Ion Mănăstire.
20. Ion Vartolomei Rus, mort în Rusia.
21. Cosma Cifor Zăgrean, mort în Italia.

POIENARI ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE A NEAMULUI ROMÂNESC (1914-1918)

22. Mitrofan Ion Lupșan, mort undeva.
23. Toma Grigore Lupșan, mort acasă, în concediu.
24. Marcu Anton Pop, mort acasă, în concediu.
25. Cifor Alexandru Guzu, dispărut în Rusia.
26. Procope Simion Ilie, mort în luptă.

Răniți:

1. Simion Necita Candale, și-a pierdut mâna stângă.
2. Grigore George Mușină, împușcat în picior.
3. Pavel Miron Guzu, rănit la mâna stângă.
4. Maftai Afrim Huciu, rănit la mâna dreaptă.
5. Ioan Grigore Guzu, rănit la spate.
6. Andron Domide, și-a pierdut capacitatea de a vorbi.
7. George Grigore Pop, împușcat în spate.
8. Anchidim Ion Pavelea, invalid și orb.
9. Anton Vasile Ureche, împușcat în picior.
10. Gherasim Grigore Guzu, bolnav din război.
11. Maftai Doroftei Dănilă, bolnav din război.
12. Grigore a lui Grigore Ursa, bolnav.
13. Alexa Niculai Candale, rănit la un picior.

Au fost luați prizonieri următorii:

1. Leon Maftai Ureche, în 1921, prin Rusia.
2. Isac Iosif Guzu, prizonier la ruși.
3. Ioan Vartolomei Creț, prizonier în Serbia.
4. Necita Cifor Buta, prizonier la ruși.
5. Cifor Grigore Lupșan, prizonier în Serbia și Franța.
6. Ilie Firoana Coruț, prizonier în Serbia și Franța.
7. Ioan Pavel Dănilă, prizonier la ruși, care l-au dus în Siberia.
8. Marcus Iacob Maister, evreu, prizonier la ruși.
9. Ion Doroftei Dănilă, s-a întors din Rusia în iulie 1921.
10. Petre Policarp Coruț, s-a întors din Rusia în 1925.

Ce s-a întâmplat cu unii prizonieri, care nu s-au întors acasă, este greu de precizat.

De la mijlocul anului 1916, în sat au mai rămas femeile, copiii și tinerii până la 18 ani, bătrânii peste 50 de ani, iar cei cuprinși între 19 și 50 de ani se aflau inapți (orbi, șchiopi, surdo-muți, bolnavi de tot felul). Nici aceștia nu erau lăsați să-și ducă suferințele în liniște, fiind supuși la unele verificări ale comisiilor militare, dornice a mai alimenta frontul cu români. Astfel, comisia din 18 mai 1916, din 19 poienari (19-40 ani) verificați și considerați inapți până acuma, a trimis pe front doi frați bolnavi, Zaharie și Iacob Huciu, menționați mai sus.

Bărbații inapți cu vârsta între 19-50 ani, rămași în sat, au fost următorii:

1. Ioan Toma Lupșan
2. Avacum Doniză Titieni
3. Zaharie Carp Capra
4. Cirilă Precup Morar, sculptor
5. Timoteiu Trofim Ureche
6. Tit Precup Morar – frate al lui Cirilă
7. Leon Domide Șotropa
8. Maftai Nechita Guzu
9. Simion Ion Mușină
10. Pavel Domide Șotropa
11. Ioan Toader Țucui
12. Ioan Grigore Șotropa
13. Toader (Flore) Irimia Guzu
14. Mitrofan Florian Lupșan
15. Nechita Maftai Ureche

OFILAT VARVARI

16. Ioan Artene Ureche
17. Ilie Vasile Găină
18. Ioan Nicolai Huciu
19. Dumitru Grigore Candale
20. Mihăilă Necita Buta
21. Alexandru Irimie Guzu
22. Nicolai Iacob Cosmi (Huciu)
23. Petre Moisă Guzu

La aceștia s-au adăugat unii slujbași ai primăriei și școlii:

1. Ioan Vărnăvă Pop, primar (1916)
2. Carol Pop a lui Petrea, casier
3. Ioan Ioan Ursa, cantonier la drum (zapciu)
4. Ioan Bodi, învățător.

Drama sufletească a poienarilor, nășăudenilor, a tuturor românilor transilvăneni s-a ivit odată cu declarația de război a României împotriva Austro-Ungariei, când au fost obligați să lupte împotriva fraților lor de peste Carpați...

Dintre soldații din Poiana au fugit din armata austro-ungară peste munți, ca voluntari în armata română, Zaharie Roșca și Simion Mușină a lui Ion...

DE-ALE RĂZBOIULUI¹

Războiul a însoțit omul prin timp, ca un lucru rău de care nu s-a putut debarasa. Unii teoreticieni socotesc războiul ca fiind generat de însăși „natura” omului, alții ca un stimulent al progresului, etc.

Prin timp, războaiele au fost clasificate sau au primit diverse nume: drepte, nedrepte, civil, colonial, de apărare a patriei, de eliberare națională, de exterminare, de partizani, fulger, psihologic, rece, revoluționar, țărănesc, total, mondial. Primul Război Mondial (1914-1918) a antrenat în conflict 33 de țări, cu peste 1 miliard de locuitori, cu pierderi uriașe (circa 9.700.000 de morți, aproape 20.000.000 de răniți), iar materiale de circa 278 miliarde dolari...

Un poienar la Verdun

Anchidim Guzu (născut 1897), veteran al Primului Război Mondial, a ajuns până în zona Verdunului. Încorporat la vârsta de 18 ani, a fost trimis pe front în Polonia, unde a întâlnit pe caporalul Grigore Mușină și Alexandru Ureche. După doi ani, unitatea militară pleacă în Italia, în Tirol, la Osiagi, unde participă la câteva bătălii. La una din acestea, după opt zile și nopți de luptă, italienii îi atacă din nou, „iar noi nu ne puteam purta limba în gură de foame și sete,.. Pentru a răci țeava la mitralieră se urinau în gamelă și aruncau pe armă urina. De aici a fost dus pe frontul francez, la 40-50 km. de Verdun, în tranșeele de beton germane.

În 1918, la terminarea războiului, a venit acasă pe jos, traversând Belgia, Elveția, Germania până la granița cu Austria, uzând de trei perechi de bocanci noi, iar picioarele îi erau tot o rană. Aici au căutat o locomotivă, vagoane și cărbuni, trece prin Austria, Ungaria și ajunge la Cluj, iar de aici, tot cu trenul, la Ilva Mică, împreună cu Huci Maței, Ureche Login și Guzu Iacob pe care i-a întâlnit la Cluj. Au ajuns acasă în ajunul Crăciunului 1918...

¹ *Ibidem*, pp. 598-599.

LOCUITORI DIN COMUNA POIANA ILVEI PARTICIPANȚI LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

ALEXANDRU DĂRĂBAN¹

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din Poiana Ilvei care au luat parte la Primul Război Mondial
între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și cei decorați

Nr. curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război			
						Chemat fiind			A fost refugiat
						La partea activă, ca soldat pe front	La partea secundară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc	Pentru a fi arestat sau internat	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Huci Gavrilă	Poiana	plugar	soldat	-	-	X	-	-
2	Ureche Artene	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
3	Ureche Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
4	Ureche Login	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
5	Creț Trifan	idem	idem	idem	-	-	X	-	-

¹ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra - Tablou nominal despre locuitorii români care au luat parte la războiul din anii 1914-1918, județul Năsăud, comuna Poiana Ilvei (Sâniosif)*, f. 76-80 (f.-v.). Despre aceste documente din Fondul Astra au mai scris: Andreea Dăncilă Ineoan, *Investigând Primul Război mondial din perspectiva unei anchete interbelice*, în „Astra Sabesiensis”, Sebeș, 2016, nr. 2, pp. 193-202; Ioan Popa, Laurențiu Toma, Tetiana Popa, *Românii din comitatele Sălaj, Sibiu și Solnoc-Dăbâca în Primul Război Mondial*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 323 p.; Tetiana Popa, Laurențiu Toma, Victor Sibiianu, Rafael Țichindeleanu (coordonator Ioan Popa), *Românii din comitatele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Mureș-Turda, Odorhei, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune și Turda Arieș*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 566 p; Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Timiș-Torontal la Primul Război Mondial*, în „Revista Bistriței”, Cluj-Napoca, Editura Accent, XXXIII/2019, pp. 101-123.

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

6	Marc Țăran	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
7	Ureche Ignat	idem	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
8	Ureche Vasile	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
9	Ureche Anton	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
10	Pop Anton	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
11	Pop Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
12	Ureche Ion L.	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
13	Ureche Trofin	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
14	Ureche Filimon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
15	Creți Clement	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
16	Creți Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
17	Creți Domide	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
18	Bodiu Ion	Rebrișoara	învățător	idem	-	-	X	-	-
19	Dănilă Cozma	Poiana	plugar	idem	-	-	X	-	-
20	Guzu Florea	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
21	Ureche Simion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
22	Buta Nechita	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
23	Ureche Sabin C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
24	Ursa Dănilă	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
25	Mănăstire Toma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1						12	13	-	-
26	Pop Silivan	Sângeorz	plugar	soldat	-	X	-	-	-
27	Candale Alexa	Poiana	idem	idem	Argint II	X	-	-	-
28	Cleja Simion	idem	cojocar	idem	-	X	-	-	-
29	Rus Dumitru	idem	plugar	idem	-	X	-	-	-
30	Guzu Ion I.	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
31	Ureche Cozma	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
32	Dănilă Zaharia	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
33	Leuca Niculae	idem	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
34	Pop Anchidim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
35	Ureche Haralampe	Măgura	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
36	Pop Larion	Măgura	pantofar	idem	-	-	X	-	-
37	Ursa Alexandru	Poiana	plugar	idem	-	-	X	-	-
38	Ursa Damian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
39	Morar Titu	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
40	Ursa Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
41	Ursa Andron	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
42	Scripor Tănasă	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
43	Scripor Scridon	idem	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
44	Mănăstire Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
45	Mănăstire Dănilă	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

46	Mănăstire Vasile	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
47	Tintean George	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
48	Tintean Anchidim	idem	idem	idem	Argint II Bronz	X	-	-	-
49	Pop Emil	idem	idem	sergent	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
50	Pop Carol	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
51	Pop Niculai	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
52	Rus Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
53	Ursa Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
54	Găină Grigore	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1+2						30	24	-	-
55	Ursa Terente	Poiana	plugar	soldat	-	-	X	-	-
56	Lupșan Zaharie	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
57	Creți Terente	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
58	Candale Simion	idem	idem	sergent	Argint I Bronz	X	-	-	-
59	Lupșan Simion	idem	idem	soldat	Bronz	X	-	-	-
60	Sucea Iovu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
61	Sucea Alexandru	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
62	Guzu Ion M.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
63	Leuca Isip	idem	idem	sergent	Crucea Carol Bronz	X	-	-	-
64	Leuca Ion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
65	Leuca Dănilă	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
66	Guzu Ilie	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
67	Buta Maftai	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
68	Buta Grigore	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
69	Buta Doniză	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
70	Oniga Toader	Ilva Mică	idem	idem	-	X	-	-	-
71	Buta Ion	Poiana	idem	idem	-	-	X	-	-
72	Mușină Vasile	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
73	Buta Sidor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
74	Buta Damian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
75	Pop Marcu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
76	Ilie Alexandru	idem	idem	idem	Argint II Bronz	X	-	-	-
77	Ilie Anchidim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

78	Dănilă Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2+3						46	32	-	-
79	Ilie Ion	Poiana	plugar	soldat	-	-	X	-	-
80	Huci Mihăilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
81	Huci Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
82	Huci Zaharie	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
83	Huci Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
84	Cozmi Vasile	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
85	Zagrai Ștefan	idem	idem	fruntaș	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
86	Rus Ion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
87	Rus Nicolae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
88	Dănilă Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
89	Dănilă Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
90	Buta Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
91	Dănilă Augustin	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
92	Lupșan Toma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
93	Lupșan Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
94	Lupșan Cifor	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
95	Lupșan Larion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
96	Candale Vasile	idem	idem	idem	Bronz	X	-	-	-
97	Crețiu Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
98	Crețiu Mihăilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
99	Candale Dumitru	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
100	Dănilă Ion	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
101	Șotropa Mănăilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
102	Ureche Leon	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
103	Ureche Nechita	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
104	Pavelea George	idem	idem	plutonier	Argint I+II Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
105	Pavelea Ioachim	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
106	Lupșan Ion G.	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
107	Lupșan Ion F.	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 3+4						68	39	-	-
108	Lupșan Mitrofan	Poiana	plugar	soldat	-	X	-	-	-
109	Lupșan Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
110	Mușină Grigore	idem	idem	caporal	Argint II Bronz Crucea Carol	X	-	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

111	Ilie Simion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
112	Ilie Procope	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
113	Șotropa Doniză	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
114	Pop Ion R.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
115	Zăgrean Cozma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
116	Timiș Calistru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
117	Zăgrean George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
118	Guzu Tănasă	idem	idem	caporal	Argint II Crucea Carol	X	-	-	-
119	Mușină Ion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
120	Șotropa Ion	idem	idem	fruntaș	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
121	Șotropa Leon	idem	idem	soldat	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
122	Guzu Odochin	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
123	Guzu Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
124	Titieni Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
125	Titieni Clement	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
126	Titieni Artimon	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
127	Coruți Policarp	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
128	Coruți Petrea	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
129	Coruți Isac	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
130	Guzu Miron	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
131	Dănilă Pantilimon	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
132	Dănilă Leon	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
133	Guzu Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
134	Buta Emil	idem	idem	fruntaș	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
135	Buta Ion	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
136	Titieni Avacom	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
137	Crețiu Cozma	idem	idem	caporal	Argint II Bronz	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 4+5						94	43	-	-
138	Cozmi Nicolae	Poiana	plugar	soldat	-	X	-	-	-
139	Cozmi Maxim	idem	idem	idem	Argint II Crucea Carol	X	-	-	-
140	Guzu Grasin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
141	Guzu Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
142	Guzu Maftei	idem	idem	idem	-	-	X	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

143	Bumbu Login	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
144	Bumbu Procope	idem	idem	sergent	Argint I+II Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
145	Crețiu Anhidim	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
146	Cozmi Toma	idem	rotar	idem	-	X	-	-	-
147	Buzilă Titus	idem	student	sub-locotenent	-	X	-	-	-
148	Buzilă Ieronim	idem	idem	stegar	-	X	-	-	-
149	Carbune Victor	idem	plugar	sergent	-	X	-	-	-
150	Guzu Florea	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
151	Guzu Alexandru	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
152	Crețiu Toma	idem	idem	fruntaș	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
153	Găină George	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
154	Ursa Ion	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
155	Ursa Terente	idem	idem	caporal	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
156	Ursa Zaharie	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
157	Găină Domide	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
158	Coruți Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
159	Pop George	idem	idem	idem	Argint II Crucea Carol	X	-	-	-
160	Ursa Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
161	Cozmi Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
162	Sandu Larion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
163	Ursa Login	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
164	Moldovan Flore	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
165	Candale Dumitru	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
166	Sandu Larion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
167	David Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 5+6						116	51	-	-
168	Ureche Simion	Poiana	plugar	soldat	-	-	X	-	-
169	Ureche Iacob	idem	idem	caporal	Argint II Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
170	Ureche Ion I.	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
171	Ureche Iacob I.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

172	Ureche Alexandru	idem	idem	caporal	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
173	Ureche Toader	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
174	Găină Ilie	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
175	Găină Procope	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
176	Găină Andron	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
177	Găină Nechita	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
178	Găină Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
179	Mușină Vasile I.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
180	Mușină Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
181	Mușină Simion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
182	Ureche Petre	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
183	David Gavrilă	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
184	Guzu Anchidim	idem	idem	caporal	Argint II Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
185	Olar Nicolae	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
186	Danci Grigore	Borșa	idem	idem	-	X	-	-	-
187	Dănilă Mihăilă	Poiana	idem	idem	-	X	-	-	-
188	Huci Macedon	idem	idem	idem	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
189	Iugan Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
190	Ureche George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
191	Roșca Zaharie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
192	Ureche Victor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
193	Țucui Ion V.	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
194	Roman Solovăstru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
195	Mănăstire Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
196	Huci Maței	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
197	Hurdea Todor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 6+7						140	57		
198	Leonte Ion	Poiana	plugar	soldat	-	X	-	-	-
199	Iancu Procope	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
200	Guzu Isac	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
201	Guzu Ioil	idem	idem	idem	-	-	X	-	-

**TABLOU NOMINAL CU LOCUITORII ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT
PARTE LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 CA PARTE ACTIVĂ, CA
SOLDAȚI PE FRONT ȘI CEI DECORAȚI**

202	Ursa Costan	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
203	Marc Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
204	Pop Varnava	idem	idem	caporal	Bărbăție și Credință II	X	-	-	-
205	Pop Ion	idem	idem	soldat	-	-	X	-	-
206	Pop Nicolai G.	idem	idem	fruntaș	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
207	Pop Grigore	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
208	Pop Pantilimon	idem	idem	sergent	Bronz Crucea Carol	X	-	-	-
209	Crețiu Pavel M.	idem	idem	soldat	Bronz	X	-	-	-
210	Crețiu Luca	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
211	Pop Valer	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
212	Țucui Ion	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
213	Crețiu Miron	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
214	Traian George	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
215	Huci Maftעי A.	idem	idem	caporal	Argint II Bronz	X	-	-	-
216	Huci Nechita	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
217	Huci Alexandru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
218	Huci Pantilimon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
219	Buta Grigore M.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
220	Crețiu Vasile	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
221	Domide Andron	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
222	Coruți Zaharie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
223	Mușină Cifor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
224	Pop Maxim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
225	Lupșan Mitrofan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
226	Lupșan Paramon	idem	idem	sub-loco- tenent	-	X	-	-	-
227	Bumbu Vasile	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
228	Solcan Ion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
229	Furcea George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 7+8						166	63	-	-
TOTAL GENERAL						229			

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din Poiana Ilvei care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

Nr. crt.	Numele și prenumele	Soarta îndurată în timpul războiului					În urma decesului său sau dispărutului a rămas		Observare	
		Mort pe câmpul de luptă	Mort în temniță, în prigoană, în spital, în urma bolilor sau rănilor	S-a reîntors acasă			Dispărut	Văduvă		Numărul orfanilor
				Ca invalid	Rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	Deplin sănătos				
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Huci Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
2	Ureche Artene	-	-	-	-	X	-	-	-	-
3	Ureche Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
4	Ureche Login	-	-	-	-	X	-	-	-	-
5	Creț Trifan	-	-	-	-	X	-	-	-	-
6	Marc Țăran	-	-	-	-	X	-	-	-	-
7	Ureche Ignat	-	-	-	-	X	-	-	-	-
8	Ureche Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
9	Ureche Anton	-	-	X	-	-	-	-	-	-
10	Pop Anton	-	-	-	-	X	-	-	-	-
11	Pop Ion	X	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Ureche Ion L.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
13	Ureche Trofin	-	-	-	-	X	-	-	-	-
14	Ureche Filimon	-	-	-	X	-	-	-	-	-
15	Creți Clement	-	-	-	-	X	-	-	-	-
16	Creți Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
17	Creți Domide	-	-	-	-	X	-	-	-	-
18	Bodiu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
19	Dănilă Cozma	-	-	-	-	X	-	-	-	-
20	Guzu Florea	-	-	-	-	X	-	-	-	-

TABLOU NOMINAL
CU SOARTA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT PARTE LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 ȘI URMĂRILE SALE

21	Ureche Simion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
22	Buta Nechita	-	-	-	-	X	-	-	-	-
23	Ureche Sabin C.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
24	Ursa Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
25	Mănăstire Toma	-	-	-	-	-	X	1	3	-
TOTAL PAGINA 1		1	-	1	1	21	1	1	3	-
26	Pop Silivan	X	-	-	-	-	-	1	8	-
27	Candale Alexa	-	-	X	-	-	-	-	-	-
28	Cleja Simion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
29	Rus Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
30	Guzu Ion I.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
31	Ureche Cozma	-	-	-	-	X	-	-	-	-
32	Dănilă Zaharia	-	-	-	-	X	-	-	-	-
33	Leuca Niculae	-	-	-	-	X	-	-	-	-
34	Pop Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-	-
35	Ureche Haralampe	-	-	-	-	X	-	-	-	-
36	Pop Larion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
37	Ursa Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
38	Ursa Damian	-	-	-	-	X	-	-	-	-
39	Morar Titu	-	-	-	-	X	-	-	-	-
40	Ursa Grigore	-	-	X	-	-	-	-	-	murit acasă
41	Ursa Andron	-	-	-	-	X	-	-	-	-
42	Scripor Tănasă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
43	Scripor Scridon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
44	Mănăstire Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
45	Mănăstire Dănilă	-	-	-	-	-	X	-	-	-
46	Mănăstire Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
47	Tintean George	-	-	-	-	X	-	-	-	-
48	Tintean Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-	-
49	Pop Emil	-	-	-	-	X	-	-	-	-
50	Pop Carol	-	-	-	-	X	-	-	-	-
51	Pop Niculai	-	-	-	-	X	-	-	-	-
52	Rus Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
53	Ursa Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
54	Găină Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 1+2		2	-	3	1	46	2	2	11	-
55	Ursa Terente	-	-	-	-	X	-	-	-	-
56	Lupșan Zaharie	X	-	-	-	-	-	1	-	-
57	Creți Terente	-	-	-	-	X	-	-	-	-
58	Candale Simion	-	-	X	-	-	-	-	-	-
59	Lupșan Simion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
60	Sucea Iovu	-	-	-	-	X	-	-	-	-
61	Sucea Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
62	Guzu Ion M.	X	-	-	-	-	-	1	1	-
63	Leuca Isip	-	-	-	-	X	-	-	-	-
64	Leuca Ion	X	-	-	-	-	-	-	-	-
65	Leuca Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
66	Guzu Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-	-

TABLOU NOMINAL
CU SOARTA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT PARTE LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 ȘI URMĂRILE SALE

67	Buta Maftעי	-	-	-	-	X	-	-	-	-
68	Buta Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-	-
69	Buta Doniză	-	-	X	-	-	-	-	-	murit acasă
70	Oniga Toader	-	-	-	-	X	-	-	-	-
71	Buta Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
72	Mușină Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
73	Buta Sidor	-	-	-	-	X	-	-	-	-
74	Buta Damian	-	-	X	-	-	-	-	-	murit acasă
75	Pop Marcu	-	-	X	-	-	-	-	-	murit acasă
76	Ilie Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
77	Ilie Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-	-
78	Dănilă Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 2+3		5	-	7	1	63	2	4	12	-
79	Ilie Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
80	Huci Mihăilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
81	Huci Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-	-
82	Huci Zaharie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
83	Huci Ion	-	-	X	-	-	-	-	-	-
84	Cozmi Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
85	Zagrai Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-	-
86	Rus Ion	-	X	-	-	-	-	1	3	-
87	Rus Nicolae	-	-	-	-	-	X	-	-	-
88	Dănilă Maftעי	-	-	X	-	-	-	-	-	-
89	Dănilă Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
90	Buta Dumitru	-	-	-	-	-	X	1	1	-
91	Dănilă Augustin	-	-	-	-	X	-	-	-	-
92	Lupșan Toma	-	-	X	-	-	-	-	-	mort acasă
93	Lupșan Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
94	Lupșan Cifor	-	-	-	-	X	-	-	-	-
95	Lupșan Larion	-	-	X	-	-	-	-	-	-
96	Candale Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
97	Crețiu Maftעי	X	-	-	-	-	-	1	5	-
98	Crețiu Mihăilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
99	Candale Dumitru	-	-	X	-	-	-	-	-	-
100	Dănilă Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
101	Șotropa Mănăilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
102	Ureche Leon	-	-	-	-	-	X	-	-	-
103	Ureche Nechita	-	-	-	-	X	-	-	-	-
104	Pavelea George	-	-	-	-	X	-	-	-	-
105	Pavelea Ioachim	-	-	X	-	-	-	-	-	-
106	Lupșan Ion G.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
107	Lupșan Ion F.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 3+4		6	1	13	1	81	5	7	21	-
108	Lupșan Mitrofan	X	-	-	-	-	-	-	-	-
109	Lupșan Grigore	X	-	-	-	-	-	-	-	-
110	Mușină Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-	-
111	Ilie Simion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
112	Ilie Procope	X	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLOU NOMINAL
CU SOARTA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT PARTE LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 ȘI URMĂRILE SALE

113	Șotropa Doniză	-	X	-	-	-	-	1	2	-
114	Pop Ion R.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
115	Zăgrea Cozma	-	-	-	-	-	X	1	1	-
116	Timiș Calistru	X	-	-	-	-	-	-	-	-
117	Zăgrea George	-	-	-	-	X	-	-	-	-
118	Guzu Tănasă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
119	Mușină Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
120	Șotropa Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
121	Șotropa Leon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
122	Guzu Odochin	-	-	-	-	X	-	-	-	-
123	Guzu Pavel	X	-	-	-	-	-	-	-	-
124	Titieni Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-	-
125	Titieni Clement	-	-	-	-	X	-	-	-	-
126	Titieni Artimon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
127	Coruți Policarp	-	-	-	-	X	-	-	-	-
128	Coruți Petrea	-	-	-	-	X	-	-	-	-
129	Coruți Isac	-	-	-	-	X	-	-	-	-
130	Guzu Miron	-	-	-	-	X	-	-	-	-
131	Dănilă Pantilimon	-	-	X	-	-	-	-	-	-
132	Dănilă Leon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
133	Guzu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
134	Buta Emil	-	-	-	-	X	-	-	-	-
135	Buta Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
136	Titieni Avacom	-	-	-	-	X	-	-	-	-
137	Crețiu Cozma	-	-	-	-	X	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 4+5		11	2	14	1	103	6	9	24	-
138	Cozmi Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-	-
139	Cozmi Maxim	-	-	-	-	X	-	-	-	-
140	Guzu Grasin	-	-	X	-	-	-	-	-	-
141	Guzu Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-	-
142	Guzu Maței	-	-	-	-	X	-	-	-	-
143	Bumbu Login	-	-	-	-	X	-	-	-	-
144	Bumbu Procope	-	-	-	-	X	-	-	-	-
145	Crețiu Anhidim	-	-	X	-	-	-	-	-	-
146	Cozmi Toma	-	-	-	-	X	-	-	-	-
147	Buzilă Titus	-	-	-	-	X	-	-	-	-
148	Buzilă Ieronim	-	-	-	X	-	-	-	-	-
149	Carbune Victor	-	-	-	-	X	-	-	-	-
150	Guzu Florea	-	-	-	-	X	-	-	-	-
151	Guzu Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
152	Crețiu Toma	-	-	-	-	X	-	-	-	-
153	Găină George	-	-	-	-	X	-	-	-	-
154	Ursa Ion	X	-	-	-	-	-	1	-	-
155	Ursa Terente	-	-	-	-	X	-	-	-	-
156	Ursa Zaharie	-	X	-	-	-	-	-	-	-
157	Găină Domide	-	-	-	-	X	-	-	-	-
158	Coruți Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
159	Pop George	-	-	X	-	-	-	-	-	-

TABLOU NOMINAL
CU SOARTA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT PARTE LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 ȘI URMĂRILE SALE

160	Ursa Leon	X	-	-	-	-	-	-	-	-
161	Cozmi Ion	-	-	-	-	-	X	-	-	-
162	Sandu Larion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
163	Ursa Login	-	-	-	-	X	-	-	-	-
164	Moldovan Flore	-	-	-	-	X	-	-	-	-
165	Candale Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
166	Sandu Larion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
167	David Grigore	-	-	-	X	-	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 5+6		13	3	17	3	124	7	10	24	-
168	Ureche Simion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
169	Ureche Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-	-
170	Ureche Ion I.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
171	Ureche Iacob I.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
172	Ureche Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
173	Ureche Toader	-	-	-	-	X	-	-	-	-
174	Găină Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
175	Găină Procope	-	-	-	-	X	-	-	-	-
176	Găină Andron	-	-	-	-	X	-	-	-	-
177	Găină Nechita	-	-	-	-	X	-	-	-	-
178	Găină Ion	X	-	-	-	-	-	-	-	-
179	Mușină Vasile I.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
180	Mușină Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-	-
181	Mușină Simion	-	-	-	-	-	X	-	-	-
182	Ureche Petre	-	-	-	-	X	-	-	-	-
183	David Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
184	Guzu Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-	-
185	Olar Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-	-
186	Danci Grigore	X	-	-	-	-	-	-	-	-
187	Dănilă Mihăilă	-	-	-	-	X	-	-	-	-
188	Huci Macedon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
189	Iugan Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
190	Ureche George	-	-	-	-	-	X	1	1	-
191	Roșca Zaharie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
192	Ureche Victor	-	-	-	-	X	-	-	-	-
193	Țucui Ion V.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
194	Roman Solovăstru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
195	Mănăstire Petre	-	-	-	-	X	-	-	-	-
196	Huci Maftעי	-	-	-	-	X	-	-	-	-
197	Hurdea Todor	-	-	-	-	-	X	1	2	-
TOTAL PAGINA 6+7		15	3	17	3	149	10	12	27	-
198	Leonte Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
199	Iancu Procope	-	-	-	-	X	-	-	-	-
200	Guzu Isac	-	-	-	-	X	-	-	-	-
201	Guzu Ioil	-	-	-	-	X	-	-	-	-
202	Ursa Costan	-	-	-	-	X	-	-	-	-
203	Marc Petre	-	-	-	-	X	-	-	-	-
204	Pop Varnava	-	-	-	-	X	-	-	-	-
205	Pop Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-

TABLOU NOMINAL
CU SOARTA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN POIANA ILVEI CARE AU LUAT PARTE LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎNTRE ANII 1914-1918 ȘI URMĂRILE SALE

206	Pop Niculai G.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
207	Pop Grigore	-	-	X	-	-	-	-	-	mort acasă
208	Pop Pantilimon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
209	Crețiu Pavel M.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
210	Crețiu Luca	-	-	-	-	X	-	-	-	-
211	Pop Valer	-	-	-	-	X	-	-	-	-
212	Țucui Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
213	Crețiu Miron	X	-	-	-	-	-	1	2	-
214	Traian George	-	-	-	-	X	-	-	-	-
215	Huci Maței A.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
216	Huci Nechita	-	-	-	-	X	-	-	-	-
217	Huci Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-	-
218	Huci Pantilimon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
219	Buta Grigore M.	-	-	-	-	X	-	-	-	-
220	Crețiu Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
221	Domide Andron	-	-	X	-	-	-	-	-	-
222	Coruți Zaharie	-	-	-	-	X	-	-	-	-
223	Mușină Cifor	-	-	-	-	-	X	-	-	-
224	Pop Maxim	-	X	-	-	-	-	-	-	-
225	Lupșan Mitrofan	-	-	-	-	X	-	-	-	-
226	Lupșan Paramon	-	-	-	-	X	-	-	-	-
227	Bumbu Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-	-
228	Solcan Ion	-	-	-	-	X	-	-	-	-
229	Furcea George	-	X	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 7+8		16	5	19	3	175	11	13	29	-
TOTAL GENERAL		229						13	29	-

Poiană la 20 ianuarie 1922

Macedon Cozac – secretar cercual, Ioan Pop – proprietar, Grigore Buta – primar comunal, Ștefan Buzilă – paroh, Victor Cărbune – plugar, Carol Pop – căsar comunal

Concluzii privind locuitorii din comuna Poiana Ilvei participanți la Primul Război Mondial conform statisticii ASTRA

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Conform statisticii care a fost realizată de Societatea „ASTRA” din Sibiu la câțiva ani după terminarea războiului, Tabelul Nominal cu toți combatanții care au participat la Primul Război Mondial din localitatea Poiana Ilvei a fost întocmit de preotul paroh greco-catolic Ștefan Buzilă, de primarul comunei Grigore Buta, Macedon Cozac – secretar cercual, Carol Pop – căsar comunal, Ioan Pop – proprietar și Victor Cărbune – plugar, la data de 20 ianuarie 1922.

În anii Primului Război Mondial (1914-1918) au fost mobilizați în Armata austro-ungară 229 de bărbați din localitatea Poiana Ilvei.

Majoritatea combatanților au fost plugari. Au participat la partea activă - ca soldați pe front 166 bărbați, iar la partea sedentară - pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc - au fost 63 bărbați.

Din totalul de 229 de bărbați:

- au murit pe câmpul de luptă 16: Pop Ion, Pop Silivan, Lușșan Zaharie, Guzu Ion M., Leuca Ion, Crețiu Maftai, Lușșan Mitrofan, Lușșan Grigore, Ilie Procope, Timiș Calistru, Guzu Pavel, Ursa Ion, Ursa Leon, Găină Ion, Danci Grigore (Borșa) și Crețiu Miron.

- au fost dați dispăruți 11: Mănăstire Toma, Mănăstire Dănilă, Rus Nicolae, Buta Dumitru, Ureche Leon, Zăgrean Cozma, Cozmi Ion, Mușină Simion, Ureche George, Hurdea Todor și Mușină Cifor.

În urma lor au rămas:

- 13 văduve

- 29 de orfani.

S-au întors acasă:

- Deplin sănătoși: 175

- Invalizi: 19

- Răniți sau bolnavi: 3.

- Au murit acasă: 6

Din punct de vedere al gradelor militare avem următoarea situație:

- Soldați: 196

- Fruntași: 9

- Caporali: 11

- Sergenți: 9

- Stegar: 1

- Plutonier: 1

- Sub-locotenenți: 2

Au fost decorați următorii cu:

- Medalia de Argint pentru vitejie, Clasa I – 3.

- Medalia de Argint pentru vitejie, Clasa a II-a – 13.

- Medalia de Bronz pentru vitejie – 34.

- Medalia Crucea Carol – 25.

- Medalia Bărbăție și Credință, Clasa a II-a – 1.

ALEXANDRU DĂRĂBAN

TABLOU CU CEI DIN POIANA ILVEI DECORAȚI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupația	Gradul	Decorațiile				
				Medalia de Argint I	Medalia de Argint II	Medalia de Bronz	Crucea Carol	Bărbăție și Credință II
1.	Ureche Ignat	plugar	soldat	-	-	da	-	-
2.	Candale Alexa	idem	idem	-	da	-	-	-
3.	Leuca Nicolae	idem	idem	-	-	da	-	-
4.	Ureche Haralampe	idem	idem	-	-	da	-	-
5.	Scripor Scridon	idem	idem	-	-	da	-	-
6.	Tintean Anhidim	idem	idem	-	da	da	-	-
7.	Pop Emil	idem	sergent	-	-	da	da	-
8.	Găină Grigore	idem	soldat	-	-	da	da	-
9.	Candale Simion	idem	sergent	da	-	da	-	-
10.	Lupșan Simion	idem	soldat	-	-	da	-	-
11.	Leuca Isip	idem	sergent	-	-	da	da	-
12.	Buta Doniză	idem	soldat	-	-	da	da	-
13.	Ilie Alexandru	idem	idem	-	da	da	-	-
14.	Zagrai Ștefan	idem	fruntaș	-	-	da	da	-
15.	Candale Vasile	idem	soldat	-	-	da	-	-
16.	Pavelea George	idem	plutonier	da	da	da	da	-
17.	Mușină Grigore	idem	caporal	-	da	da	da	-
18.	Guzu Tănasă	idem	idem	-	da	-	da	-
19.	Șotropa Ion	idem	fruntaș	-	-	da	da	-
20.	Șotropa Leon	idem	soldat	-	-	da	da	-
21.	Buta Emil	idem	fruntaș	-	-	da	da	-
22.	Crețiu Cozma	idem	caporal	-	da	da	-	-
23.	Cozmi Maxim	idem	soldat	-	da	-	da	-
24.	Bumbu Procope	idem	sergent	da	da	da	da	-
25.	Crețiu Toma	idem	fruntaș	-	-	da	da	-
26.	Ursa Terente	idem	caporal	-	-	da	da	-
27.	Pop George	idem	soldat	-	da	-	da	-
28.	Ureche Iacob	idem	caporal	-	da	da	da	-
29.	Ureche Alexandru	idem	idem	-	-	da	da	-
30.	Găină Procope	idem	soldat	-	-	da	da	-
31.	Găină Andron	idem	idem	-	-	da	da	-
32.	Găină Nechita	idem	idem	-	-	da	da	-
33.	Guzu Anhidim	idem	caporal	-	da	da	da	-
34.	Huci Macedon	idem	soldat	-	-	da	da	-
35.	Pop Varnava	idem	caporal	-	-	-	-	da
36.	Pop Niculai G.	idem	fruntaș	-	-	da	da	-
37.	Pop Pantilimon	idem	sergent	-	-	da	da	-
38.	Crețiu Pavel M.	idem	soldat	-	-	da	-	-
39.	Huci Maștei A.	idem	caporal	-	da	da	-	-
TOTAL				3	13	34	25	1

TABLOUL

șoselelor județului Năsăud (clasate conform art. 45 din Legea drumurilor 1932)¹

Nr. crt.	Numirea șoselei	Clasarea actuală		Clasarea nouă	
		felul clasării	lungimea (km.)	felul clasării	lungimea (km.)
1	Târgu Mureș - Crainimăt	de stat	15,514	județean	15,514
2	Salva - Cârlibaba	județean	80,700	idem	80,700
3	Bistrița - Monor	idem	33,341	idem	33,341
4	Bistrița - Năsăud	idem	20,100	idem	20,100
5	Herina - Chiochiș	idem	18,953	idem	18,953
6	Josenii Bârgăului - Ilva Mică	idem	15,875	idem	15,875
7	Bistrița - Șintereag	idem	16,520	idem	16,520
8	Herina - Sânmihai ²	idem	15,414	idem	15,414
9	Lechința - Chiraleș - Șintereag	vicinal ³	15,874	idem	15,874
10	Aldor ⁴ - Slătinița - Nepos	idem	17,711	idem	17,711
11	Bistrița - Budacul de Sus	idem	15,550	idem	15,550
12	Bistrița - Târpiu - Nimigea de Jos	idem	17,440	idem	17,440
13	Chintelnic - Chiraleș	idem	1,467	idem	1,467
14	Domnești - Dipșa	idem	9,425	idem	9,425
15	Ilva Mică - Ilva Mare	idem	25,000	idem	25,000
16	Jelna - Satul Nou - Cușma - Iad ⁵	idem	26,032	idem	26,032
17	Lechința - Vermeș - Sângeorzul Nou	idem	7,650	idem	7,650
18	Matei - Nușeni	idem	8,155	idem	8,155
19	Măgurele - Mărișelu - Jeica	idem	6,360	idem	6,360
20	Mocod - Mintiu - Cepari	idem	14,665	idem	14,665
21	Mocod - Suplai	idem	21,600	idem	21,600
22	Monariu - Domnești	idem	0,732	idem	0,732
23	Nimigea de Jos - Florești	idem	1,065	idem	1,065
24	Nimigea de Jos - Tăure - Șintereag	idem	6,084	idem	6,084
25	Orheiul Bistriței - Dumitrița	idem	3,713	idem	3,713
26	Orheiul Bistriței - Petriș	idem	3,519	idem	3,519
27	Prundu Bârgăului - Colibița	idem	17,000	idem	17,000
28	Rebrișoara - Parva	idem	17,000	idem	17,000
29	Rodna - Măgura Ilvei	idem	8,750	idem	8,750
30	Sărata - Budacul de Jos - Jelna	idem	15,020	idem	15,020
31	Sărățel - Chiraleș	idem	9,400	idem	9,400
32	Sărățel - Șieu	idem	15,614	idem	15,614
33	Sigmir - Caila - Blăjenii de Jos	idem	10,017	idem	10,017
34	Șieu - Budacul de Sus	idem	9,749	idem	9,749
35	Șieu - Posmuș	idem	1,935	idem	1,935

¹ Gazeta Oficială a județului Năsăud, 1932, nr. 37, pp. 197-199.

² Sânmihaiul de Câmpie.

³ Drum care leagă două localități rurale vecine.

⁴ Unirea.

⁵ Livezile.

TABLOUL
șoselelor județului Năsăud (clasate conform art. 45 din Legea drumurilor 1932)

36	Șieuț - Sebiș	vicinal	7,000	județean	7,000
37	Șieu Sfântu - Chintelnic	idem	7,447	idem	7,447
38	Sigmir - Șieu Măgheruș	idem	6,370	idem	6,370
39	Rodna – Principesa Elena ¹	idem	8,000	idem	8,000
1	Bistrița - Ghinda	vicinal	5,450	comunal	5,450
2	Coșbuc - Bichigiu	idem	5,100	idem	5,100
3	Chiraleș - Țigău	idem	2,500	idem	2,500
4	Dumitrița - Fabrica	idem	11,200	idem	11,200
5	Ilva Mică – Leșu	idem	5,000	idem	5,000
6	Mititei – Runcu Salvei	idem	5,500	idem	5,500
7	Ruștior - Lunca	idem	3,400	idem	3,400
8	Șieu - Ardan	idem	4,400	idem	4,400
9	Sângeorz-Băi – Baia „Hebe”	comunal	2,500	idem	2,500
10	Rusu Bârgăului - Dorolea	idem	3,865	idem	3,865
11	Heidendorf ² - Sigmir	idem	2,506	idem	2,506
12	Chiraleș - Feleac	idem	4,340	idem	4,340
13	Albeștii Bistriței - Jeica	idem	3,778	idem	3,778
14	Arcalia - Țigău – Lechința	idem	5,050	idem	5,050
15	Arcalia - Șieu Măgheruș	idem	1,945	idem	1,945
16	Ardan - Șoimuș	idem	4,450	idem	4,450
17	Ardan - Lunca	idem	2,060	idem	2,060
18	Bistrița – Poligonul de tragere	idem	2,450	idem	2,450
19	Bistrița - Burgberg ³	idem	4,815	idem	4,815
20	Bârla - Sântioana	idem	2,000	idem	2,000
21	Bungard – Moruț	idem	4,350	idem	4,350
22	Bungard – Sălcuța	idem	1,750	idem	1,750
23	Budacul de Sus - Fabrica	idem	2,558	idem	2,558
24	Budacul de Jos – Simionești	idem	1,200	idem	1,200
25	Budacul de Sus - Ardan	idem	3,242	idem	3,242
26	Buduș - Simionești	idem	2,503	idem	2,503
27	Blăjenii de Sus - Târpiu	idem	3,575	idem	3,575
28	Blăjenii de Sus - Caila	idem	3,360	idem	3,360
29	Blăjenii de Jos - Făurestie	idem	1,103	idem	1,103
30	Chiraleș - Sâniacob - Enciu	idem	7,646	idem	7,646
31	Caila - Chintelnic	idem	4,530	idem	4,530
32	Crainimăt – Sărățel	idem	0,830	idem	0,830
33	Chiraleș - Drum pe deal	idem	0,537	idem	0,537
34	Colibița – Gura Izvoarelor	idem	4,200	idem	4,200
35	Dipșa – Sângeorzul Nou	idem	6,760	idem	6,760
36	Dipșa - Budurlău	idem	1,406	idem	1,406
37	Domnești – Simionești	idem	3,732	idem	3,732
38	Dorolea – In der Buchenwald	idem	7,600	idem	7,600
39	Dorolea - Ghinda	idem	6,378	idem	6,378
40	Dumitra – Slătinița	idem	5,088	idem	5,088
41	Fântânele - Zoreni	idem	2,671	idem	2,671

¹ Valea Vinului.

² Viișoara.

³ Cetate.

TABLOUL
șoselelor județului Năsăud (clasate conform art. 45 din Legea drumurilor 1932)

42	Feldru – Valea Feldrișelului	comunal	9,400	comunal	9,400
43	Feldru - Valea lui Dan	idem	8,900	idem	8,900
44	Ghinda – Cușma	idem	7,080	idem	7,080
45	Gledin - Râpa	idem	3,811	idem	3,811
46	Galații Bistriței - Tonciu	idem	3,650	idem	3,650
47	Herina – Nețeni	idem	4,553	idem	4,553
48	Ilva Mare – Coșna	idem	17,850	idem	17,850
49	Ilva Mare - Ivăneasa	idem	4,450	idem	4,450
50	Iad - Langseifengraben	idem	2,400	idem	2,400
51	Iad – Ilva Mică	idem	7,323	idem	7,323
52	Jidovița – Lușca	idem	2,000	idem	2,000
53	Jelna – Buduș	idem	3,050	idem	3,050
54	Jelna - Ghinda	idem	3,200	idem	3,200
55	Jeica - Teaca	idem	3,079	idem	3,079
56	Lechința - Enciu	idem	5,990	idem	5,990
57	Lechința – Corvinești	idem	3,900	idem	3,900
58	Lechința - Sâniacob	idem	5,520	idem	5,520
59	Leșu – Valea Leșu	idem	11,000	idem	11,000
60	Leșu – Valea Leșiului	idem	2,500	idem	2,500
61	Lunca – Sebiș	idem	2,550	idem	2,550
62	Matei - Fântânele	idem	6,000	idem	6,000
63	Măgurele – Nețeni	idem	2,640	idem	2,640
64	Măgura Ilvei – Arșița	idem	4,300	idem	4,300
65	Maieru - Valea Anieș	idem	10,000	idem	10,000
66	Maieru – Valea Caselor	idem	2,400	idem	2,400
67	Maieru – Poiana Ilvei	idem	3,150	idem	3,150
68	Maieru – Măgura Cășilor	idem	1,250	idem	1,250
69	Mintiu – Lușca	idem	7,154	idem	7,154
70	Mintiu - Tăure	idem	4,031	idem	4,031
71	Mintiu - Târpiu	idem	4,243	idem	4,243
72	Mocod – Perișor	idem	3,550	idem	3,550
73	Monor - Gledin	idem	2,000	idem	2,000
74	Nimigea de Jos – Nimigea de Sus	idem	2,930	idem	2,930
75	Orheiul Bistriței – Buduș	idem	4,072	idem	4,072
76	Orheiul Bistriței - Bârla	idem	11,150	idem	11,150
77	Petriș - Jelna	idem	0,910	idem	0,910
78	Petriș - Grundweg	idem	5,850	idem	5,850
79	Poiana Ilvei – Poiana Porcăreți	idem	3,500	idem	3,500
80	Poienile Zăgrii - Găureni	idem	2,218	idem	2,218
81	Prundu Bârgăului – Valea Secului	idem	2,200	idem	2,200
82	Poienile Zăgrii – Târlișua	idem	2,456	idem	2,456
83	Ragla - Șoimuș	idem	2,042	idem	2,042
84	Ragla – Buduș	idem	5,450	idem	5,450
85	Rebrișoara – Valea Gersa	idem	22,000	idem	22,000
86	Rebra – Vârfu Petrișiu	idem	5,000	idem	5,000
87	Rodna – Ilva Mare	idem	6,930	idem	6,930
88	Rodna – Valea Colțenilor	idem	2,000	idem	2,000
89	Șanț - Valea Cârțibava	idem	3,000	idem	3,000
90	Sângeorz-Băi – Valea Cormaia	idem	6,000	idem	6,000

TABLOUL
șoselelor județului Năsăud (clasate conform art. 45 din Legea drumurilor 1932)

91	Sângeorz-Băi – Poiana Ilvei	comunal	3,750	comunal	3,750
92	Sărățel – Gara Sărățel	idem	0,500	idem	0,500
93	Sântioana - Pantic	idem	2,767	idem	2,767
94	Sângeorzul Nou - Bungard	idem	3,100	idem	3,100
95	Sebiș - Gledin	idem	6,053	idem	6,053
96	Simionești - Monariu	idem	1,385	idem	1,385
97	Șieuț - Ujla	idem	3,330	idem	3,330
98	Șieu - Lunca	idem	4,450	idem	4,450
99	Tărpiu – Blăjenii de Jos	idem	5,400	idem	5,400
100	Tărpiu - Tăure	idem	4,350	idem	4,350
101	Tărpiu - Dumitra	idem	7,000	idem	7,000
102	Telciu – Telcișor	idem	11,000	idem	11,000
103	Tihuța – Dornișoara	idem	7,200	idem	7,200
104	Vermeș - Moruț	idem	6,545	idem	6,545
105	Zagra - Găureni	idem	7,800	idem	7,800
106	Zagra – Runcu Salvei	idem	4,150	idem	4,150
107	Zagra – Perișor	idem	5,435	idem	5,435

Acest tablou a fost aprobat de comisia interimară a județului Năsăud.
 Bistrița, la 29 noiembrie 1932.

Președinte:
 Dr. Vasile Butta

Secretar general:
 Dr. Krautner

Nr. ord.	NUMIREA ȘOSELEI	Clasarea actuală		Clasarea nouă	
		felul clasării	lungimea	felul clasării	lungimea
90	Sângeorz-Băi--Valea-Cormaia	"	6000	"	6000
91	Sângeorz-Băi--Poiana-Ilvei	"	3750	"	3750
			0500		0500

VARIA

VASILE ALECSANDRI - POET AL ROMÂNIMII NOASTRE -

Pr. Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu

Cel pe care vă propun să-l evocăm astăzi a trăit între anii 1821 și 1890 și a fost unul dintre cei mai mari poeți români ai tuturor timpurilor. Vasile Alecsandri, căci despre el este vorba, s-a născut la data de 21 iulie a anului 1821 în zona Bacăului și a fost fiul medelnicerului Vasile și al Elenei Alecsandri, născută Cozoni. Locul nașterii lui este unul destul de incert, întrucât aceasta s-a petrecut, spun cronicile, în timp ce familia se găsea în refugiu din fața armatei lui Alexandru Ipsilanti.

Viitorul poet și-a petrecut copilăria la Iași și la Mircești, pe moșia tatălui său. Aici va reveni ulterior cu recurență în decursul vieții, pentru a-și încărca bateriile. De altfel, va fi adesea supranumit în epocă „bardul de la Mircești”. După ce a studiat inițial cu un profesor grec, iar mai apoi cu maramureșeanul Gherman Vida, între 1828 și 1834, a studiat la Iași la pensionul lui Victor Cuenim. Aici îi va avea colegi pe Mihail Kogălniceanu și pe faimosul actor de mai târziu Matei Millo, pentru care va scrie opere precum *Cucoana Chirița*. Studiile ieșene și le va continua la Paris, unde-și va lua bacalaureatul în 1835. Doi ani mai târziu, după ce urmasse cursurile facultății de Inginerie, se va pregăti pentru un bacalaureat în științe, însă nu va finaliza niciodată această specializare.

Primele încercări literare în limba franceză vor apărea în anul 1838. *Zunarilla, Marie, Les brigands, Le petit rameau, sau Serata*, se vor număra între ele. În anul următor, se va întoarce în țară și va ocupa un post în administrație până în 1846. Anul 1840 îl va găsi la conducerea teatrului ieșean, unde va debuta ca dramaturg și va avea un succes nemaiîntâlnit. Conform evaluărilor făcute de criticii literari, opera sa dramatică însumează circa 2000 de pagini și reprezintă segmentul cel mai solid și mai consistent al întregii lui activități scriitoricești. Alecsandri va adapta literatură străină, dar în același timp va transpune în artă dramatică și aspecte ale vieții culturale de pe meleagurile sale. De cele mai multe ori, va folosi umorul pentru a biciui moravurile.

În paralel cu teatrul, el va scrie și poezie. Călător în munții Moldovei în anul 1842, va descoperi valoarea artistică a poeziei populare, pe care o va transpune ulterior în volume precum cel de *Doine*. În anul 1844, ajutat de Kogălniceanu și Ion Ghica, va edita săptămânalul *Propășirea*, unde va publica versuri, dar și opere de teatru precum *Iorgu de la Sadagura*.

În 1848, va fi unul dintre fruntașii Revoluției, care va avea în Moldova un caracter pașnic. Întrucât numele lui se va regăsi pe petiția în 16 puncte adresată domnitorului Mihai Sturdza, el fiind cel care se pare că a și redactat-o, va fi exilat, context în care va ajunge din nou o vreme la Paris. În anul următor va ajunge la Brașov, iar apoi în Bucovina. În luna decembrie a anului 1849, se va întoarce în țară.

Îndrăgostit în anul 1855 de Paulina Lucasievici, împreună cu care vor avea o fiică, se va căsători cu aceasta abia nouăsprezece ani mai târziu. De asemenea, începând cu anul 1860, se va stabili la Mircești, de unde va pleca doar pentru diferite misiuni diplomatice.

Unirea din 1859 va găsi în el un frumos sprijin și un mare cântăreț. Fostul coleg al lui Alexandru Ioan Cuza va fi pe baricade și se va ridica atunci la înălțimea vremurilor. De altfel, lui i se datorează cea frumoasă *Horă a Unirii*, care se cântă până astăzi în momente solemne.

Anul 1882 va fi cel în care va fi ales președinte al secțiunii literare a Academiei Române. Tot atunci va fi premiat în Franța și sărbătorit la Montpellier. În anul 1885 va fi o vreme ministru al României în Franța. În tot acest timp va purta fructuoase corespondențe cu personalități de prim rang ale literaturii mondiale.

La 22 august 1890 se va stinge din viață, după o lungă suferință, fiind înmormântat cu toate onorurile la conacul său de la Mircești. Numele său înscrie o pagină frumoasă în cultura și literatura românească, iar operele lui, reeditate succesiv de-a lungul timpului și traduse în diferite limbi străine, sunt până astăzi, adevărate nestemate ale culturii noastre.

ABSOLVENȚII LICEULUI „SOLOMON HALIȚĂ”

Promoția 1975-1976

XII A

1. ANDRONESI A. ELENA
2. ANGHELUȘ S. STELUȚA
3. BALOTĂ G. VASILE
4. BUCULEI L. IONEL
5. BUIA A. MĂRINA
6. CPRBUNE V. IOAN
7. CĂTUNA D. LUCIA
8. CICEDEA A. IOAN
9. CIONT I. LUCIAN
10. COROBEAN I. TRAIAN
11. GUȘĂ F. VICTOR
12. HULPE T. PUȘA TRAIANA
13. IANĂȘ M. SAVETA
14. ISTRATE T. FLORIN
15. MOROZAN T. VIORICA
16. OARCĂȘ I. DORINA
17. OGĂGĂU A. EMIL
18. PETREANU I. MARIA
19. PETROAIE I. ANA
20. POP T. DOREL
21. PUICA D. GHEORGHE
22. ȘERBAN A. ILEANA
23. SÂNGEORZAN I. MACEDON
24. ȘORECĂU I. TRAIAN
25. URECHE L. ALEXANDRU
26. VASILE D. MARIA

XII B

1. BERENDE CORNELIA
2. BINDEA MARIA
3. BOLFĂ VIORICA
4. BRÂNZĂ MARIA
5. CĂRBUNE MARIA
6. CĂTUNA LUCIA
7. CIMUCA I. IONEL
8. COSTAN AL. CĂTĂLINA
9. CRĂCIUN V. OCTAVIA
10. CROITOR IOANA
11. CROITOR MARIANA
12. DOBOACĂ ȘT. CĂTĂLINA
13. EREMIE VASILE
14. FILIPOI ESTERA
15. FLĂMÂND DUMITRU
16. HĂDĂRĂU IOANA
17. IANĂȘ CĂTĂLINA
18. ISIP PARASCHIVA
19. MARCU ANCHIDIM
20. MIHĂILĂ RODICA
21. MOGA VIRGINIA
22. MUSTEAȚĂ CĂTĂLINA
23. POP DOMNIȚA
24. ROȘ EMILIA
25. SABO EMILIA
26. STRUGAR LEON
27. URECHE FIRONICA-VIOLETA

XII SERAL

1. ANCA M. MARIA
2. BOGACIU A. NICOLAE
3. CLĂIAN I. MARIA
4. CLĂIAN V. VASILE
5. GEORGEȘ N. TRAIAN
6. ISIP A. ALEXANDRU
7. NĂSĂUDEAN I. IOAN
8. NEGRUȘERI A. LIVIA
9. PAGU S. IOANA
10. PAGU S. IOANA
11. PARTENE L. VALER
12. RUSU I. ANA
13. SAVU A. MARIANA
14. TĂUTU I. EMIL
15. VOICU C. IOAN

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229